
Porvoon kaupungin päiväkotipihojen suunnitteluohje

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Lepaa, Syksy/2015

Sara Vilander

Lepaa
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Maisemasuunnittelu

Tekijä	Sara Vilander	Vuosi 2015
Työn nimi	Päiväkotipihojen suunnitteluohje	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena on ollut laatia Porvoon kaupungin Toimitilajohdolle päiväkotipihojen suunnitteluohje sekä listaus päiväkotien pihoilla käytettävästä kasvillisuudesta. Suunnitteluohjeen laatimisen taustalla on ollut tarve ohjata perusteellisemmin päiväkotipihojen ja kasvillisuusalueiden suunnittelua. Suunnitteluohjeen avulla pyritään parantamaan päiväkotipihojen olosuhteita vastaamaan paremmin päiväkotitoiminnan tarpeita ja vaatimuksia. Suunnitteluohjeen ja kasvillisuuslistauksen avulla pyritään myös helpottamaan ylläpitötöiden suorittamista ja kohottamaan hoitotason laatua päiväkotien pihoilla.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on käytetty päiväkodin johtajien haastatteluja, päiväkotipihojen, kasvillisuuden ja suunnitelmien havainnointia sekä kolmessa päiväkodissa toteutettua lasten osallistamista päiväkotien pihasuunnitteluun. Kasvillisuuden havainnoinnissa kiinnitettiin huomiota aikaisemmin käytettyihin lajikkeisiin sekä kukinta-aikoihin. Lasten osallistamisella kartoitettiin lasten kokemuksia päiväkotien pihosta ja leikkivälineistä. Taustatietona käytettiin Päiväkotien suunnittelu RT-korttia, Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa, Varhaiskasvatuksen liikunnan suositus-opasta. Kasvillisuuslistan tekemisessä hyödynnettiin mm. Helsingin kaupunkikasvi-opasta ja Suomalainen taimisivusto.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi Porvoon päiväkotipihojen suunnitteluohje sekä Porvoon päiväkoti- ja koulupihojen kasvillisuus-luettelo. Suunnitteluohjeen laatimisen taustatyö osoitti, että päiväkotien pihasuunnittelua ja kasvillisuusvalintoja tulee ohjata tarkemmin vastaamaan päiväkotitoiminnan tarpeita ja varhaiskasvatussuunnitelmassa esitettyjä tavoitteita suunnittelun alkuvaiheista asti. Suunnitteluohje toimii pohjana jatkuvalla kehitystyöllä ja muokataan sitä mukaan kun päiväkotipihojen ongelmakohtiin löydetään toimivia ratkaisuja.

Avainsanat päiväkoti, pihasuunnittelu, kasvillisuus, viheralueet, ylläpito

Sivut 34 s. + liitteet 25 s.

Lepaa
Degree programme in landscape design
Landscape design

Author	Sara Vilander	Year 2015
Subject of Bachelor's thesis	The planning guidelines in kindergarten yards of Porvoo	

ABSTRACT

The objective of this thesis was to set a guideline for the business premises management of Porvoo city concerning the planning of the kindergarten yards and a listing of plants to be used in the kindergarten yards. The idea for the guidelines came from the need of more thorough planning of the kindergarten yards and plant areas. The aim is to improve the circumstances of kindergarten yards to be equivalent to the needs and demands of kindergarten functions and also to make maintenance work easier and to raise the level of maintenance in the kindergarten yards.

The research methods for the thesis were interviewing kindergarten management, observing kindergarten yards, vegetation and garden designs. Main observation points of vegetation were the previously used plants and blossoming times. There was also a project that contained the participation of children of three kindergartens. Meaning of the participation was to find out the children experiences of the kindergarten yards and playground equipments. Construction information cards of kindergarten planning, early childhood education plans of Porvoo and an early childhood physical education guide were used as a background information. City plant guide of Helsinki and suomalaintaimi.fi web site were used to make the list of plants.

The planning guidelines in kindergarten yards of Porvoo and a list of plants used in kindergarten and school yards were created as a result of the thesis.

Research work for the guideline indicates that kindergarten garden design and the choices of plants should be directed more closely to match the needs of kindergarten functioning and the set goals of early childhood education from the beginning of planning. Guideline works as a base for continuous development work and it will be shaped as new functional solutions for the problems in kindergarten yards will be discovered.

Keywords Kindergarten, garden design, vegetation, green areas, maintenance

Pages 34 p. + appendices 25 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	PÄIVÄKOTIPIHAN VAATIMUKSET	5
2.1	Päiväkotien pihasuunnittelu RT-kortissa 96-11003	6
2.2	Päiväkotipiha Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa.....	7
2.3	Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset.....	9
3	LÄHTÖTIEDOT SUUNNITTELUOHJEEN LAATIMISEEN	10
3.1	Päiväkodinjohtajien haastattelut.....	10
3.1.1	Eestinmäen päiväkotipiha	11
3.1.2	Satumäen päiväkotipiha	12
3.1.3	Mäntykummun päiväkotipiha	12
3.1.4	Hinthaaran päiväkotipiha	13
3.1.5	Omenatarhan päiväkotipiha	14
3.1.6	Ylä-haikkoon päiväkotipiha	15
3.1.7	Hornhattulan päiväkotipiha	16
3.1.8	Haastattelujen yhteenveto	16
3.2	Ylläpidon näkökulmia pihasuunnitteluun	17
3.2.1	Päiväkotipihojen ylläpitotyöt Porvoossa.....	17
3.2.2	Kiinteistönhoidon mitoitus	18
3.3	Lasten osallistaminen pihasuunnitteluun	19
3.3.1	Osallistamisen toteutustapa	20
3.3.2	Aineiston analysointi Puistopäiväkodin piha	21
3.3.3	Aineiston analysointi Mäntykummun päiväkodin piha	23
3.3.4	Aineiston analysointi Ylä-Haikkoon päiväkodin piha	25
3.4	Päiväkotipihojen kasvillisuus.....	26
3.4.1	Porvoon päiväkotipihojen kasvillisuuden nykytilanne	27
3.4.2	Kasvillisuussuunnittelun tavoitteet uusissa rakennushankkeissa.....	30
4	TEEMAIDEOITA PIHASUUNNITTELUUN	31
5	LOPPUPÄÄTELMÄT	32
	LÄHTEET	33

Liite 1 Päiväkotipihojen suunnitteluohje

Liite 2 Päiväkotipihojen kasvillisuus

1 JOHDANTO

Porvoon kaupungin päiväkotiverkko käsittää tällä hetkellä 28 kunnallista päiväkotia. Uusimmat kunnalliset päiväkodit on toteutettu elinkaarimallilla. Elinkaarimallilla toteutettuja päiväkoteja ovat Ylä- Haikkoon päiväkotia, omenatarhan päiväkotia ja Hinthaaran päiväkotia, jotka on rakennettu vaiheittain vuosina 2012-2013. Näiden ensimmäisten Porvoon kaupungille elinkaarimallilla rakennettujen päiväkotien urakoinnin toteutti YIT ja rakentamisen jälkeisestä ylläpidosta vastaa YIT:n tytäryhtiö Caverion Suomi oy. Elinkaarimallilla rakennettaessa urakoitsija vastaa päiväkotien suunnittelusta ja rakentamisesta sekä energiaratkaisuista. Elinkaarimallissa myös kiinteistöjen ylläpitopalveluista vastaaminen kuuluu 20 vuoden ajan elinkaarisopimuksessa määritellylle toimijalle.

Porvoon kaupunki on joutunut sulkemaan viime vuosina useita vanhoja päiväkotirakennuksia sisäilmaongelmien vuoksi. Suljettujen päiväkotien toiminta on siirretty uusien päiväkotirakennusten valmistumisen ajaksi väistötiloihin Gammelbackan kentälle sekä Kokonniemen kentälle kunnes uudet päiväkotirakennukset valmistuvat. Taustana uusien rakennushankkeiden käynnistämiseksi on vanhojen rakennusten sisäilmaongelmien lisäksi kasvavan kaupungin lisääntyvät tilatarpeet. Myös uudet päiväkodit tullaan rakentamaan elinkaarimallilla vuosien 2015-2017 aikana. Tulevina vuosina elinkaarimallilla toteutettavia kunnallisia rakennushankkeita ovat Gammelbackan päiväkotia, Peippolan päiväkotia, Toukovuoren päiväkotia, Tolkis skolan ja päiväkotia sekä Kevätkumpu-Skaftkärrin alueen koulu- ja palvelurakennuksen toteuttaminen.

Aikaisempien elinkaarihankkeiden suunnittelu- ja rakentamisprosessin perusteella Porvoon kaupunki koki tarpeelliseksi tuottaa tarkemmat ohjeet päiväkotien piha-alueiden suunnittelua ohjaamiseen. Porvoon kaupungin tavoite on kehittää päiväkotien- ja koulujen piha-alueita vielä paremmin käyttäjien tarpeita palveleviksi viherympäristöiksi. Oleellista suunnittelun ohjaamisessa on toimivuuden ja käyttäjien tarpeiden lisäksi käytettävissä olevien ylläpitoresurssien huomioiminen jo suunnitteluvaiheessa. Päiväkotien piha-alueet tullaan jatkossa liittämään rakennusten ohella osaksi elinkaaritarkastelua. Tulevaisuudessa päiväkotipihojen suunnittelussa investointikustannukset voivat olla korkeampia jos sillä saavutetaan todellista piha-alueiden elinkaarenaikaista edullisuutta. Tulevien päiväkotien pihasuunnittelun toivotaan olevan aiempaa selkeämpää ja yhtenäisempää sekä

heijastavan innovatiivisella tavalla myös porvoolaista maisemaa, kulttuuria, historiaa ja identiteettiä.

Tämän Hämeen ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä toteutetun päiväkotipihojen suunnitteluohjeen on tarkoitus toimia pohjana jatkuvalla kehitystyölle. Suunnitteluohje perustuu päiväkotipihojen suunnittelua ohjaavien ohjeistusten lisäksi Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaan, varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksiin, havaintoihin päiväkotien pihakierroksilla, päiväkotien johtajien haastatteluihin, Porvoon tilapalveluiden toimitusjohtajan haastatteluun sekä toimistoisännöitsijän haastatteluun. Lisäksi suunnitteluohjeen laatimiseen liittyen toteutettiin päiväkotilasten osallistaminen tarrakartta-menetelmällä kuudessa päiväkotiryhmässä. Osallistamisella pyrittiin kartoittamaan lasten hyviä ja huonoja kokemuksia omasta päiväkodin pihasta. Päiväkotipihojen suunnitteluohjeessa on kartoitettu päiväkotien pihoilla ilmeneviä toimivuuteen sekä käyttäjien tarpeisiin liittyviä haasteita ja ongelmakohtia. Suunnitteluohjeessa on otettu kantaa myös päiväkotipihojen kasvillisuusalueiden kasvivalintoihin. Porvoon kaupungin tavoitteena on kehittää päiväkotipihoja vehreiksi ja elämyksellisiksi ympäristöiksi, jonka toteutuminen vaatii huolellisia ja kestäviä kasvivalintoja sekä kasvillisuusalueiden sijoittelun tarkastelua suhteessa pihan muihin toimintoihin ja pintamateriaaleihin. Suunnitteluohjeen kasvilista pohjautuu Helsingin kaupungin kaupunkikasvi -oppaaseen sekä Luonnonvarakeskuksen listaukseen FinE-tunnuksen saaneista puu- ja pensaslajikkeista.

2 PÄIVÄKOTIPIHAN VAATIMUKSET

Päiväkotien pihojen suunnittelun toiminnalliset lähtökohdat perustuvat Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksiin sekä kunnissa yleisesti käytettyihin perusmitoitussuosituksiin. Näiden suositusten pohjalta on laadittu RT-kortti 96-11003 Päiväkotien suunnittelu, joka määrittää tietyt vaatimukset päiväkotipihojen suunnittelulle.

Tämän lisäksi päiväkotien pihasuunnittelulle voidaan asettaa vaatimuksia kunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Myös uuden päiväkotirakennuksen tilaaja voi asettaa rakennettavalle rakennukselle ja pihalle omiin tavoitteisiinsa perustuvia vaatimuksia, jotka voivat liittyä esimerkiksi ylläpidollisiin resursseihin tai elinkaarimallilla rakentamiseen. Päiväkotien pihojen suunnittelussa voidaan myös kiinnittää huomiota pihan toimivuuteen liikuntaolosuhteiden näkökulmasta. Päiväkoti-ikäisten lasten liikunnan suositukset on määritelty Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset -oppaassa (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2005). Kunnalliset varhaiskasvatussuunnitelmat pohjautuvat valtakunnallisiin suosituksiin, minä vuoksi lasten päivittäisen liikunnan toteutuminen suositusten mukaisesti asettaa myös omat vaatimuksensa päiväkotien pihojen suunnittelulle.

2.1 Päiväkotien pihasuunnittelu RT-kortissa 96-11003

RT-kortin 96-11003 mukaan päiväkodin ulkotilojen tulee täyttää samat toimivuuden, turvallisuuden, esteettömyyden ja viihtyisyyden vaatimukset kuin sisätilojenkin. RT-kortin mukaan pihaympäristön tulee innostaa kaikkina vuoden aikoina monipuoliseen ja omaehtoiseen leikkimiseen, liikuntaan ja uuden oppimiseen. Päiväkotien suunnittelu RT-kortin yleisiä tavoitteita ulkotilojen suunnittelulle ovat:

- turvallisuus
- valvottavuus
- auringon, tuulen, varjoisuuden ja meluolosuhteiden huomioiminen
- kasvillisuuden, materiaalien ja maastonmuotoilun monipuolisuus
- luonnonlähtökohtien huomioon ottaminen suunnittelussa
- eri ikäisten lasten tarpeiden huomioiminen
- huollettavuus, helppohoitoisuus ja kestävyys
- mahdollisuus esteettömään liikkumiseen
- piha-alueen käyttö päiväkodin palveluajan ulkopuolella

Rt-kortissa 96-11003 on määritelty tontin mitoitukselliseksi pinta-alaksi 50-70 m²/ rakenteellinen hoitopaikka. Tämä neliömäärä sisältää myös rakennuksen alan. Rt-kortin mukaan tavoitteellisena mitoitusperusteena voidaan pitää 20 m²/tilapaikka. Jos päiväkotijohde sijaitsee esim. Asuinkerrostalon pohjakerroksessa tai kyseessä on vanhaan rakennukseen sijoittuva päiväkotijohde on käytettävissä olevaa ulkotilaa oltava vähintään 5 m²/lapsi. Myös tietyissä tapauksissa tiiviisti rakennetussa ympäristössä voidaan käyttää pienempää 5 m²/ tilapaikka mitoitusperiaatetta. Jos käytettävissä oleva pihan ala on pinta-ala tavoitetta pienempi osoitetaan muu käytettäväksi soveltuva ulkotila päiväkodin välittömässä läheisyydessä olevalta puistoalueelta.

Päiväkotien suunnittelu Rt-kortti antaa ohjeistuksia myös rakenteiden, varusteiden, kasvillisuuden, pintamateriaalien sekä liikennejärjestelyjen suunnitteluun. Päiväkodin pihalle tulee sijoittaa varastoja ja katoksia, joiden mitoitus suhteutetaan tilapaikkojen määrää. Jos päiväkodissa on esimerkiksi 63 lasta tulee varaston ja vaunusuojan olla vähintään 28 m² ja katoksen 36 m².

Päiväkodin pihan tulee olla aidattu ja siitä ohjeistetaan mm. seuraavasti: aidan korkeuden on oltava vähintään 1200 mm, maanpinnan ja aidan alareunan väliin voi jäädä korkeintaan 100 mm rako, säleverkkoaidassa aukkokoon tulee olla alle 50 mm eikä aidassa saa olla vaakasuoria rakenteita, aidan käyntiportin tulee olla noin 1000 mm leveä ja huoltoportin noin 3000 mm leveä. Rt-kortissa mainitaan myös tasoerojen huomioiminen lasten käytössä olevalla pihalla. Yli 600 mm tasoeroissa on käytettävä vähintään 700 mm korkeaa, vaikeasti kipeiltävissä olevaa umpikaidetta.

Rt-kortin mukaan pihalle sijoitettavia leikkivälineitä ovat esimerkiksi hiekkalaatikot, keinut, leikkimökit, leikkieläimet, monitoimitelineet, liukumäet ja pallopelikalusteet. Pallopelikalusteet ohjeistetaan sijoitettavaksi tasaiselle, kooltaan riittävälle ja pintamateriaaliltaan toimivalle alueelle.

Pienille lapsille tarkoitetut alueet ohjeistetaan sijoitettavaksi sisäänkäyntien läheisyyteen. Leikkivälineiden alle asennetaan vaatimusten mukaiset turva-alustat ja keinujen ympärille suositellaan juoksuesteaitoja. Päiväkodin leikkipihalla olevien tai sinne asennettavien leikkipaikkavälineiden, turva-alustojen ja muiden leikkivälineenä käytettävien rakenteiden tulee täyttää SFS-EN 1176-7 ja SFS-EN 117 esitetyt turvallisuusvaatimukset. Näiden lisäksi pihalle voidaan sijoittaa pöytiä, penkkejä, roskakoreja ja lipputanko. Kaikki kalusteet ja varusteet tulee Rt-kortin mukaan toteuttaa vaikeasti liikuteltavina tai kiinteinä asennuksina.

Päiväkodin pihalla suositellaan käytettäväksi erilaisia materiaaleja, koska lapsi tutkii ympäristöään kaikilla aisteillaan, myös tuntoaistilla. Rt-kortti ohjeistaa suunnittelemaan päiväkodin pihalle nurmikkoja oleskelua varten, asfalttia ajoradoille ja hiekkatekonurmea tai kivituhkaa pallopelialueille. Pintamateriaalien valinnassa kehoitetaan huomioimaan huolto, puhtaanapito sekä hiekan ja kuran kulkeutuminen sisätiloihin.

Rt 96-11003 oheistaa inventoimaan tontilla olevan kasvillisuuden, avokalliot ja purot sekä hyödyntämään ne osana pihasuunnitelmaa, koska ympäristörakentamisen keinoin alueen luonteenomaisuuden aikaansaaminen kestää useita vuosia. Päiväkodin pihalle istutettavien kasvien tulee olla kestäviä, myrkyttömiä, piikittämiä, ja alueen ekologiseen kokonaisuuteen sopivia ja ominaisuuksissa tulee huomioida myös vuoden aikojen vaihtelu. Suunnitteluohjeessa korostetaan myös materiaalien, kasvillisuuden, tilanmuodostuksen sekä pinnanmuotoilujen merkitystä innostavan päiväkotipihan elementteinä.

Ajoneuvo- ja huoltoliikenteen suunnittelua Rt-kortissa 96-11003 ohjeistetaan seuraavasti:

- ajoneuvoliikenne ja kevyt liikenne erotetaan tontilla toisistaan
- saattoliikenne ja huoltoliikenne pyritään erottamaan
- pääväylien tulee olla koneellisesti aurattavissa
- pihalle varataan alue lumenkasausta varten
- autopaikkoja on oltava vähintään 1 ap/200 ke-m²
- vähintään 1 invapaikka
- saattopysäköinti voidaan sijoittaa myös kävelyetäisyyden päähän päiväkodista

Päiväkotien suunnittelu Rt-kortissa ei ole määritelty laajemmin vaatimuksia pihavalaistukselle. Valaistuksen suunnittelussa ohjeistetaan huomioimaan valon riittävyys myös pimeinä vuodelle aikoina ja valaisimien sijoittelullisen painopisteen mainitaan olevan leikkialueilla sekä sisäänkäyntien yhteydessä.

2.2 Päiväkotipiha Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa

Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on määritelty, että jokaisella lapsella on oikeus turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa

voi toimia ja leikkiä monipuolisesti. Päiväkotien piha-alueilla on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksen oppimis- ja liikuntaympäristönä. Lisäksi pihat toimivat päiväkotien aukioloajan ulkopuolella, iltaisin ja viikonloppuisin asutusalueiden leikkipaikkoina.

Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu Valtioneuvoston periaatepäätöksiin varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista sekä Stakesin julkaisuun Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Heikkilä & Välimäki & Ihalainen, Stakes 2007). ”Porvoon varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista” (Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 1.8.2011,4). Porvoon Varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetyt tavoitteet ovat siis periaatteita, joiden pohjalta pyritään toteuttamaan sisällöltään laadukasta ja lapsen kehitystä tukevaa varhaiskasvatusta. Näiden tavoitteiden toteutumiseksi on varhaiskasvatukseen käytettävien tilojen ja ympäristön oltava sellaisia, että niissä voidaan toteuttaa varhaiskasvatussuunnitelman mukaista päiväkotitoimintaa. Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetään tavoitteita varhaiskasvatusympäristölle, joka muodostuu mm. varhaiskasvatustoimintaan käytettävistä sisä- ja ulkotiloista. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan varhaiskasvatusympäristöä seuraavasti: ”Varhaiskasvatusympäristö muodostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä. Fyysisten tilojen – sekä sisä- että ulkotilojen – tulee olla terveelliset ja turvalliset. Esteettisiä näkökulmia otetaan huomioon. Välineiden ja materiaalien riittävydestä huolehditaan. Tiloja, välineitä ja luonnonympäristöä hyödynnetään niin, että lapsen mielenkiinto ja kokeilunhalu heräävät ja kannustavat häntä toimimaan ja ilmaisemaan itseään. Luonto- ja ympäristökasvatusta toteutetaan mm. Metsämörri-toiminnan ja luontokoulun avulla. Kestävän kehityksen periaatteita tarkastellaan ja sovelletaan varhaiskasvatuksessa” (Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, 1.8.2011,4).

Päiväkodin ulkotiloille asetettavia tavoitteita hyvän varhaiskasvatusympäristön näkökulmasta on kuvailtu varhaiskasvatussuunnitelman kohdissa ulkoilu, liikkuminen ja tutkiminen. Näissä kohdissa hyvää varhaiskasvatusympäristöä kuvataan seuraavasti:

- turvallinen piha-alue ja laitteet
- mahdollistaa liikkumisen
- on houkutteleva ja haasteellinen
- huomioi lapsen ikätason
- huomioi lapsen taitotason
- käyttää sekä luonnon että rakennetun ympäristön mahdollisuuksia
- mahdollistaa myös vauhdikkaan liikkumisen
- tarjoaa monipuolisia ja tarkoituksen mukaisia liikuntavälineitä
- monipuolinen, tutkimiseen kannustava ympäristö, ympärillä oleva luonto

Varhaiskasvatussuunnitelmassa esitetyt tavoitteet päiväkodin tilojen suunnittelulle pohjautuvat varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteisiin, arvoihin ja sisällöllisiin tavoitteisiin. Päiväkotien pihasuunnittelua ohjaavassa RT-kortissa 96-11003 tavoitteet ovat puolestaan konkreettisia. RT-kortin

suunnitteluohjeiden pyrkimyksenä on määrittää tietyt vaatimukset päiväkotipihojen toiminnallisuudelle ja luoda sitä kautta riittävät edellytykset varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutumiselle.

2.3 Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset

”Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset tukevat osaltaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden eli Vasun toteutumista (Stakes, Oppaita 2003:56,2. Tarkistettu painos 2005). Varhaiskasvatuksen liikunnansuosituksissa kuvataan yleisiä perusteita yksityiskohtaisemmin, kuinka lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista sekä hyvinvointia tuetaan liikunnan eli fyysisen toiminnan ja leikin avulla. Suositukset antavat ohjeita liikkumisen kokonaismäärästä, laadusta, ympäristöstä sekä sopivasta välineistöstä”. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset, Helsinki 2005, 3)

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset -oppaassa määritellään, että lapsi tarvitsee päivässä vähintään kaksi tuntia reipasta liikuntaa. Päiväkotikäisten lasten liikunta on pääasiassa omaehtoista liikuntaa, jota lapsi tekee leikkiessään ja touhutessaan yksin tai yhdessä muiden kanssa. Vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee huolehtia, että lapsella on joka päivä useita kertoja mahdollisuus liikkua monipuolisesti ja erilaisissa ympäristöissä. ”Lapsen lihasten kasvu ja lihasvoiman lisääntyminen edellyttävät asianmukaisen ravinnon lisäksi lihasten säännöllistä ja jatkuvaa käyttämistä. Liikkuminen yhdessä fyysisen kasvun ja erityisesti painon lisääntymisen kanssa kuormittaa kehon eri osia ja vahvistaa sidekudoksia, jänteitä ja luukudosta. Jotta lapsen hengitys ja verenkiertoelimistö kehittyisi, hänen tulisi liikkua useita kertoja päivässä hengästyneeseen saakka”.(Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset, Helsinki 2005, 10)

Oppaassa valotetaan monipuolisessa ympäristössä liikkumisen vaikutuksia lapsen motoristen perustaitojen kehittymiseen. Oppaan mukaan tahdonalaisten toimintojen oppiminen vaatii hermoston kypsymistä ja kehittymistä. Hermostolliset prosessit kehittyvät perinnöllisen aikataulun lisäksi myös harjoittelemalla. Lapsen liikkuaessa hermostolliset prosessit harjaantuvat ja lapsen motoriset taidot kehittyvät. Monipuolinen liikunta vaihtelevassa ympäristössä on avaintekijä hermostollisten prosessien kehittymiselle nopeammiksi ja sujuvammiksi. Oppaan mukaan lapsen motoristen taitojen tulisi automatisoitua ennen kouluikää. Hyvät motoriset perustaidot vapauttavat lapselta energiaa ympäristön seuraamiseen ja vähentävät näin lapsen tapaturmariskiä.

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset –oppaan mukaan aikuisten tulee tarjota lapselle monipuolisia tasapaino-, tunto- ja liikeaistimuksia sekä monipuolisia näkö-, kuulo- ja hajuaistimuksia. ”Hyvä varhaiskasvatusympäristö vahvistaa lapsen luonnollista liikkumisen halua, herättää lapsessa halun oppia uusia asioita ja innostaa kehittämään omia taitojaan. Ympäristön tulee olla sopivan haasteellinen, liikkumaan ja leikkimään motivoiva. Piha on lapsen keskeisin liikuntapaikka, joten sen tulee olla liikkumiseen houkutteleva”.(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Stakes, oppaita 56, 2005). Oppaan mukaan aikuisten tulee tarjota lapselle vaihteleva leik-

ki- ja liikuntaympäristö. Hyvässä liikuntaympäristössä on leikkivälineitä, mutta liikkuminen ja leikkiminen on mielekästä myös ilman välineitä. Ulkona oleva varhaiskasvatusympäristö on oppaan mukaan monipuolinen kun leikeissä ja liikkussa on mahdollisuus havainnoida sekä kokea eri vuoden aikojen vaihtelua, erilaisia ympäristöjä, pintamateriaaleja ja luonnon fysikaalisia ilmiöitä.

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset -opas määrittelee päiväkotipihan kiinteiksi pihaleikkivälineiksi vähintään hiekkalaatikon, keinut, kiipeilytelineen, liukumäen sekä pelikentän. Näiden lisäksi pihalla tulisi olla myös nurmialue. Oppaassa suositellaan päiväkodin ulkoliikuntavälineiksi ainakin seuraavia välineitä:

- Vedettäviä ja työnnettäviä välineitä kesä- ja talvileikkeihin
- Päällä istuttavia välineitä, autoja ja mopoja
- Eri materiaaleista tehtyjä eri kokoisia palloja
- Erilaisia mailoja
- Koripallokori
- Vanteita
- Hyppynaruja
- Twist-kuminauhoja
- Pyöriä
- Potkulautoja
- Pihakartta
- Kuvia suunnistukseen

Näiden lisäksi ulkoliikuntatilanteissa opastetaan hyödyntämään myös vanhoja autonrenkaita, tasapainolautoja sekä itse tehtyjä liikuntavälineitä kuten pahvilaatikoita, höyheniä, sanomalehtiä ja talouspaperirullia.

3 LÄHTÖTIEDOT SUUNNITTELUOHJEEN LAATIMISEEN

3.1 Päiväkodinjohtajien haastattelut

Porvoon päiväkotipihojen toimivuutta ja pihojen käyttäjien tarpeita kartoitettiin päiväkodinjohtajien avoimilla haastatteluilla. Haastatteluja tehtiin kuudessa päiväkodissa kevään 2014 aikana. Haastatteluilla kartoitettaviksi päiväkotipihoiksi valittiin uusia elinkaarimallilla (Elinkaarimallit 2015) toteutettuja kohteita sekä vanhempia päiväkoteja. Valinnoissa pyrittiin huomioimaan pihojen, ympäristön ja luontotyypin vaihtelevuutta. Elinkaarimallilla toteutettujen päiväkotien pihat olivat rakennuspaikasta riippumatta hyvinkin samankaltaisia. Vanhempien päiväkotien pihoissa oli enemmän ympäristöön tai luontotyyppiin liittyvää vaihtelua. Päiväkodinjohtajat saivat kertoa haastatteluissa avoimesti johtamansa päiväkodin piha-alueen hyviä asioita sekä toimimattomia tai kehitettäviä asioita. Haastattelukysymyksillä haettiin tietoa mm. lasten leikkittömyksistä, suosituimmista

leikkivälineistä, kasvillisuuden käytöstä piha-alueella, eri pintamateriaalien toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta, pienilmastollisista oloista pihoilla sekä varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesta päivittäisen toiminnan toteutumisesta päiväkotipihoilla.

3.1.1 Eestinmäen päiväkoti

Eestinmäen päiväkoti on rakennettu vuonna 1991. Päiväkotiin oli tulossa laajennus ja pihasta oli jo olemassa uusi suunnitelma haastatteluajankohdaksi. Laajennusosan rakentaminen aloitettiin keväällä 2015. Laajennus ja uusi piha valmistuivat loppukesästä 2015. Uusi pihasuunnitelma ja sitä varten tehty taustatyö ohjaili hieman haastattelun sisältöä, koska asiaa oli pohdittu jo aikaisemminkin.

Ensimmäisenä päiväkodinjohtaja Anja Huttunen (haastattelu 30.4.2014) otti esiin leikkivälineiden sijoittelun ja määrän. Leikkivälineille syntyy usein jonoa. Jonottaminen vähentää sekä lasten liikkumista ulkoilun aikana että leikin jouhevaa etenemistä tilanteesta toiseen. Huttunen ehdotti, että etenkin pienten lasten liikkumäkiä voisi olla useampi lähekkäin. Huttusen mukaan myös keinujen määrään ja malliin voisi kiinnittää enemmän huomiota. Päiväkodin pihalla on oltava keinoja, mutta niitä ei saa olla liikaa, koska osalla lapsista on taipumusta jumittua keinumaa ja silloin lasten liikkuminen ulkoilun aikana jää selvästi vähäisemmäksi. Huttusen mukaan keinulauta, jossa on istuinosa ja sivuilla vauvaistuimet on parempi ja helpottaa hoitajien työtä. Tämän tyyppisellä keinulla yksi hoitaja voi kei-
nuttaa useampaa lasta. Keinujen ja leikkivälineiden rajaamiseen Huttunen toivoi uusia toteutustapoja köysiaitojen sijaan. Köysiaitojen toimivuus juoksuesteenä oli todettu Eestinmäen päiväkodeissa heikoksi ja vaaratilanteita syntyy tarpeettoman paljon, koska lapset juoksevat helposti köysiaitojen yli ja ali. Huttunen ehdotti, että köysiaitojen tilalle juoksuesteeksi voisi kokeilla esimerkiksi tasapainopuomeja.

Huttunen toivoi, että jatkossa päiväkotien pihoilla olisi aina kaistamerkein varustettu asfalttipintainen ajorata. Hän totesi myös että talvella lasten kielten juuttuminen metalliosiin, varsinkin valaisinpylväisiin on oikeasti ongelma. Valaisinpylväiden varsien tulisi olla puisia tai käsitelty niin ettei kieli voi pakkasella tarttua kiinni metalliin.

Päiväkotien kasvillisuusalueiden suunnitteluun Huttunen toivoi parannusta. Tällä hetkellä kasvillisuusalueiden ongelmat liittyivät pitkälti ylläpidon riittämättömyyteen. Huttunen totesi, että on mukavaa jos päiväkodin pihalla on nurmikkoa ja pensaita, mutta hoitamattomina niistä ei ole tarkoituksenmukaista iloa päiväkodin pihojen käyttäjille.

Huttusen mukaan hoitamattomat nurmialueet voisi korvata tekonurmella. Päiväkotien nurmialueilla ei Huttusen mielestä saa kasvaa apilaa mehiläisten vuoksi ja allergisoivia kasveja tulee välttää. Marjapensaiden istuttaminen päiväkotien pihaan on Huttusen mukaan ristiriitainen asia. Hän kehotti pihasuunnittelijoita pohtimaan voiko lapsia opettaa syömään marjoja päiväkodissa, koska lapset voivat päiväkotiajan ulkopuolella syödä marjoja myrkyllisistä pensaista. Huttunen ehdotti, että päiväkotipihoilla voisi

mahdollisesti käyttää nykyistä enemmän havukasveja. Luontoelementeistä Huttunen totesi suuret pyöreät kivet lasten suosikkileikkipaikoiksi.

3.1.2 Satumäen päiväkotipiha

Satumäen päiväkotipiha on rakennettu 1998. Päiväkotipiha sijaitsee Porvoon vanhan kaupungin välittömässä läheisyydessä rinnetontilla. Tontilla on kalliota, vanhoja kookkaita puita, omenapuita, marjapensaita ja muutama istutusalue. Nurmialuetta pihalla ei oikeastaan ole enää jäljellä. Pääasiassa pihalla on pintamateriaali on kivituhkaa, turvasoraa ja isoa laatoitusta.

Päiväkodinjohtaja Catharina Lindstedt (haastattelu 5.5.2014) kertoi olevansa olosuhteisiin nähden tyytyväinen Satumäen päiväkodin pihalle. Päiväkodinjohtaja kertoi, että Satumäen päiväkodin pihasta vietiin leikkivälineet pois EU:n liittymisen jälkeen, kun ne eivät enää täyttäneet asetettuja vaatimuksia. Osa jäljelle jääneistä leikkivälineistä vaurioitui käyttökelvottomiksi lumisten talvien aurauksien yhteydessä ja myös ne poistettiin. Uusia leikkivälineitä poistettujen tilalle ei ole kuitenkaan asennettu, mistä syystä päiväkodin pihalla on leikkivälinevarustelultaan vaatimaton.

Lindstedtin mukaan päiväkodin pihalla tulisi olla tavanomaisten leikkivälineiden eli keinujen, hiekkalaatikon ja kiipeilytelteen lisäksi ainakin pelikenttä, asfaltoitu kaistamerkinnoin varustettu ajorata, ryömimisleikkeihin sopivia leikkivälineitä ja jousikeinuja.

Kasvillisuutena Lindstedtin mielestä omenapuut ja marjapensaat ovat kiivoja sekä käyttökelpoisia päiväkotipihaan kasveja. Hän kertoi lasten viihtyvän erityisen hyvin alueella, jossa on isohkoja luonnonkiviä ja puita. Luonnonkivet toimivat mm. lasten leikkien kiintopisteenä, majanrakennuspaikkana ja kotileikkipaikkana.

3.1.3 Mäntykummun päiväkotipiha

Mäntykummun päiväkotipiha on rakennettu 1970-luvulla. Päiväkodissa on tehty sisäilmaongelmiin liittyviä tutkimuksia ja mitä todennäköisemmin rakennus puretaan ja tilalle rakennetaan uusi päiväkotirakennus. Mäntykummun päiväkodin pihalla sekä välineet olivat haastattelun ajankohtana kulumia ja huonokuntoisia. Kiveysalueilla oli myös ongelmia pintavesien ohjautumisen kanssa pintavesikaivoihin. Pihalla tehtiin pienimuotoista välineiden uusintaa ja perusrakennusta kesän 2015 aikana.

Mäntykummun päiväkodinjohtaja Maria Johansson (haastattelu 9.5.2014) kertoi, että lapset viihtyvät pihalla keinuissa, hiekkalaatikolla ja pallopelien parissa yläpihan kentällä. Johansson totesi olevansa iloinen siitä, että heidän päiväkodin pihalla on maastonmuotoja, luonnonkiviä ja vanhoja mäntyjä, mikä luo lasten leikeille hyvät puitteet pihan leikkivälineiden vähäisyydestä ja huonokuntoisuudesta huolimatta. Johansson koki suureksi

puutteen ettei pihalta löytynyt kovaa pintamateriaalia, kuten asfalttia kolmipyöräisillä ajamista varten.

3.1.4 Hinthaaran päiväkotipiha

Hinthaaran päiväkotipiha on yksi kolmesta Porvoon elinkaarimallilla rakennetusta päiväkodista. Päiväkotipiha on valmistunut vuonna 2013. Porvoon kolmen elinkaarimallilla rakennetun päiväkodin piha on toteutettu samalla konseptilla.

Päiväkodinjohtaja Carina Liljeberg-Karlsson (haastattelu 3.9.2014) kommentoi pihaa toimivuutta erityisesti toimintojen sijoittelun, pintamateriaalien ja kasvivalintojen osalta. Käyttökokemusta elinkaarimallilla rakennetun päiväkodin pihaa oli kertynyt haastattelun ajankohtana xxx vuodelta. Pihaa toimintojen sijoittelussa oli havaittu ongelmakohtia etenkin ajoradan sijainnin suhteen. Pihaa ajorata sijaitsee sisäänkäyntien edustalla ja ajoradan sisäpuolelle oli sijoitettu mm. hiekkalaatikko ja päiväkodin pienimmille lapsille suunnattuja leikkivälineitä. Lasten leikkiessä pihaa syntyi törmäystilanteita ja kasvanutta tapaturmariskiä kun lapset juoksivat ajoradan yli leikkivälineille ja hiekkalaatikoille. Päiväkodin henkilökunta oli huomionnut, että lapset käyttivät ajorataa usein myös juoksuratana ja Liljeberg-Karlsson pohti olisiko myös erillinen pieni juoksurata tarpeellinen yhtenä päiväkotipihaa toimintona tulevissa elinkaaripäiväkodeissa. Päiväkodinjohtajan kokemusten mukaan leikkivälineiden sijoittaminen vaativuuden ja ikäsuositusten mukaan yhtenäisille alueille pihaa eri osiin on toimiva ratkaisu. Tällaisella suunnitteluratkaisulla lasten leikit ohjautuvat Liljeberg-Karlssonin mukaan luontaisesti pihaa eri osiin, mutta lapset voivat kuitenkin halutessaan liikkua ja leikkiä koko piha-alueella vapaasti.

Turvasoran hallitsematon leviäminen tekonurmialueelle, ajoradalle ja istutusalueille koettiin Hinthaaran päiväkodissa ongelmallisena. Eri pintamateriaaleille kulkeutunut turvasora teki päiväkodinjohtajan havaintojen mukaan pinnoista liukkaita ja hankaloitti esimerkiksi tekonurmen käyttö palloleikeissä tai ulkovoimistelun alueena. Turvasoran ja hiekan oli todettu kulkeutuvan jalkojen sekä pintavesien mukana kivituhkapinnoille sijoitettuihin ritiläkaivoihin ja aiheuttavan kaivojen tarpeettoman tiheää puhdistustarvetta. Päiväkodin pihaa ja kasvillisuuden ylläpidon koettiin olevan riittämätöntä.

Liljeberg-Karlssonin mielestä päiväkodin pihaa olisi saanut olla enemmän hyötykasveja kuten marjapensaita ja hedelmäpuita. Hän harmitteli myös ettei pihaa kasvivalinnoissa ollut kiinnitetty enempää huomiota kukinta-aikoihin. Pihaa pensaiden ja perennojen kukinta ajoittui näillä kasvivalinnoilla kesäkuukausille, jolloin päiväkotipiha oli yleensä suljettu.

3.1.5 Omenatarhan päiväkotipiha

Omenatarhan päiväkotipiha on kaksikielinen vuonna 2013 valmistunut, elinkaarimallilla rakennettu päiväkotipiha Porvoossa. Päiväkodinjohtaja Irmeli Elonen (haastattelu 10.9.2014) piti uutta päiväkotirakennusta hyvänä, mutta pihaa toimimattomana. Elonen oli antoi kritiikkiä sekä suunnittelusta, kasvi- ja leikkiväline valinnoista että viherrakentamisen ja ylläpidon laadusta.

Ensimmäiseksi Elonen otti kantaa piha-alueiden ja toimintojen sijoitteluun. Omenatarhan piha on suorakaiteen mallinen ja piha-alue leikkivälineet on sijoitettu käytävän varrelle pitkin pihaa. Leikkivälineistä ei muodostu selkeitä kokonaisuuksia, mikä lisää hoitajien tarvetta lasten ulkoillessa. Elonen kertoi, että käytännössä katsoen ulkoilun aikana tarvitaan yksi hoitaja yhtä leikkivälinettä kohden. Elonen piti toimivampana ratkaisuna piha-alueen jakamista selkeästi pienten ja isojen lasten alueiksi. Elonen kokemuksensa mukaan myös piknik-pöytä alueen sijoittelu oli toimimaton, koska se sijaitti liian kaukana rakennuksesta piha-alueella. Erityiseksi puutteeksi Omenatarhan päiväkodin piha-alueella koettiin jousikiikkujen sekä sateelta ja auringolta suojaavien katosten puuttuminen piha-alueelta. Myös piha-alueen ajorata olisi saanut Elonen mukaan olla leveämpi, koska nyt lapset eivät mahtuneet polkemaan vastakkain eri suuntiin pyöräillessä.

Elonen mielestä piha-alueen kasvillisuuden suunnittelu ei ollut kovin toimiva. Sisäpiha-alueella ja rakennuksen ulkopuolelle perustetut niittynurmet olivat haastattelun ajankohtana rikkaruohottuneita ja niissä kasvoi mm. pujoa, horsmaa, nokkosta, lupiineja eikä juurikaan pihasuunnitelmassa esitettyjä niittykasveja. Elonen piti piha-alueella istutettuja koivuja huonona päiväkotipiha-alueen puuvalinta erityisesti siitepölyn vuoksi. Koivuja on myös istutettu liian lähelle rakennusta, lähimmät noin 2 metrin päähän päiväkodin sokkelista. Elonen kertoi, että piha-alueella istutetut alueet tekivät leikkialueista pienempiä, toimivat huonossa mielessä näköesteinä ja hankaloittivat piha-alueen valvomista.

Omenatarhan päiväkodissa sisäänkäyntien edustalla on pintamateriaalina kivituhkaa. Elonen mainitsi, että hiekkaa kulkeutuu runsaasti sisätiloihin ja siivouksen tarve on normaalia tiheämpi. Piha-alueen sadevesikaivot sijaitsevat kivituhkakäytävillä. Kaivoihin kulkeutuu Elonen mukaan aika paljon hiekkaa ja turvasoraa. Elonen kertoi, että piha-alueella muodostuu ajoittain myös suuria lammikoita.

Tekonurmikenttä on Elonen mielestä hyvä ja lapset käyttivät sitä paljon. Elonen oli kuitenkin havainnut, että tekonurmikentälle ajautunut turvasora teki ajoittain kentän pinnasta liukkaaksi mikäli sitä ei puhdistettu riittävästi. Talven jälkeen tekonurmikenttä oli ollut hiekoitushiekan peitossa, koska auraslumet oli kasattu tekonurmen päälle. Elonen huomautti myös ettei päiväkotia ympäröivät kolmilankaelementti-aidat olleet joka kohdassa riittävän korkeita ja etenkin talvella lapset pystyivät kiipeämään vaivattomasti aidan yli. Myös Omenatarhan päiväkodissa harmiteltiin, että lasten kielia irroteltiin talvisin piha-alueen leikkivälineiden ja kalusteiden metalliosista sekä valaisinylväistä valitettavan usein. Piha-alueen led-valaisimet tuntuivat

3.1.6 Ylä-haikkoon päiväkotipiha

Ylä-haikkoon päiväkotipiha on ensimmäinen Porvoon elinkaarimallilla rakennetuista uusista päiväkodeista. Ylä-haikkoon päiväkotipiha on valmistunut syksyllä 2012 ja haastattelun aikaan kokemuksia päiväkodin pihasta oli kertynyt kahden vuoden ajalta.

Päiväkodinjohtaja Sinikka Troberg (haastattelu 12.9.2014) kertoi alkuun millainen on hänen mielestään hyvä päiväkotipiha. Trobergin mukaan hyvä päiväkotipiha on jollain tavalla esimerkiksi aitaelementeillä muunneltavissa sekä pihan ja leikkivälineistön tulee palvella mahdollisimman monen ikäisiä lapsia. Pihan ajorata tulee sijoittaa pihan laidalle omalle alueelle. Hyvän päiväkotipihan kasvillisuus on riittävän monilajista ja sellaista josta lapset voivat huoletta repiä lehtiä ”keitoksiinsa”. Pihalla voi olla myös puutarhamainen alue, jossa kasvaa hedelmäpuita ja marjapensaita. Troberg toivoi, että uusia pihoja rakennettaessa säilytettäisiin olemassa olevaa puustoa, jotta uusillakin pihoilla olisi luontaisia varjopaikkoja ja täysikasvuisempaa kasvillisuutta. Trobergin kokemusten mukaan isot kivet ovat lapsille erityisen mieluisia leikkipaikkoja. Hänen kokemustensa mukaan lapset kaipasivat aiempaa enemmän leikkeihinsä hyvinkin realistisia elementtejä. Trobergin mukaan talon malliset leikkikatokset ja eläinpatsaat olisivat hyvä täydennys pihan leikkivälineistöön.

Ylä-haikkoon päiväkodissa oli havaittu puutteita ajoradan ja leikkivälineiden sijoittelussa sekä pysäköintialueen toimivuudessa. Ajorata sijaitsee myös Ylä-haikkoon päiväkodissa sisäänkäynnin edustalla ja radan sisäpuolella on leikkivälineitä. Ajoradalla sattuu törmäystilanteita kun lapset juoksevat radan yli leikkivälineille, mutta myös saattoliikenteen aikaan kun vanhemmat hakevat lapsia päiväkodista. Pihan ajorata voisi Trobergin mielestä olla leveämpikin. Trobergin havaintojen perusteella päiväkodin pysäköintialue on ahdas. Etenkin ruuhkaisimman saattoliikenteen aikana autoilla joudutaan peruuttamaan ja kääntymään, mikä lisää onnettomuusriskiä

Myös Ylä-haikkoon päiväkodissa on hiekan ja turvasoran leviäminen tekonurmelle koettu ongelmalliseksi ja vaatii hiekkakenttää enemmän ylläpitotöitä. Trobergin mielestä tavallinen hiekkakenttä olisi helpommin huollettava ja vastaisi aivan riittävästi päiväkotipihaan pelikenttätarpeisiin.

Troberg toivoi, että lumitilojen sijainti piha-alueella osoitettaisiin selkeästi jo pihasuunnitelmassa. Lumenkasauspaikan tulisi sijoittua niin, että lumikasaa on mahdollista käyttää liukumäkenä. Ylä-haikkoon päiväkodin pihan valaisimia ja leikkivälineitä on sijoitettu pihalla olevan rinteeseen alle siten että rinteeseen käyttäminen mäenlaskuun on hankalaa törmäysvaaran vuoksi. Ylä-haikkoon päiväkodin pihalla on runsaasti leikkivälineitä, mutta Trobergin mukaan pihalta puuttuu pienemmille lapsille suunnattu kiipeilyteline sekä auringon ja sateensuojaa antavat katokset. Pihan ledvalaisimet tuntuvat valaisevan vähemmän kuin aiemmin käytetyt valaisimet. Trobergin kokemuksen mukaan piha tuntuu syksyisin ja talvisin pimeältä. Pihan heikko valaistus vaikeuttaa lasten valvomista pihalla pimeään vuorokauden aikaan.

3.1.7 Hornhattulan päiväkotipiha

Hornhattulan päiväkotipiha sijaitsee uudehkolla lapsiperhevaltaisella asuinalueella Porvoon Hornhattulassa. Päiväkotipiha on valmistunut 2007 ja haastattelun ajankohtana päiväkodissa oli meneillään 7. toimintakausi. Päiväkodinjohtaja Marja Järvinen (haastattelu 5.9.2014) oli hyvinkin tyytyväinen päiväkodin pihaan verrattuna muihin haastateltuihin päiväkodinjohtajiin. Järvisen kokemusten mukaan pihalla on riittävästi katoksia, hiekkalaatikoita ja leikkivälineitä. Päiväkodin alapuolella oleva kenttä toimii myös päiväkodin kenttänä ja lapset pelaavat pallopelejä myös portin edustalla olevalla pitkällä kivituhkakäytävällä. Sisäänkäyntien edessä oleva betonikiveysalue ajaa ajoradan asiaa ja piha-alueen laidalla oleva keinotekoinen kumpare toimii talvisin liukumäkenä. Järvisen mielestä ulkona olevat vesipisteet ovat todella tärkeitä päiväkodin pihassa, varsinkin kuumina kesäpäivinä, milloin hanoista saadaan laskettua vettä lasten vesileikkeihin.

Pihan suunnittelullisesti heikkoina kohtina Järvinen piti pihan keskeiselle paikalle sijoitettua pihavarasto ja vaunukatos rakennuksia, koska niiden sijainti piha-alueella synnyttää katvealueita ja vaikeuttaa lasten leikkien valvomista. Järvisen mielestä varastot ja vaunukatokset on parempi sijoittaa pihan laidalle. Hornhattulan päiväkodissa myös yksi keinu- ja leikkivälinealueista on sijoitettu päiväkodin siiven ja varastojen taakse. Tämä leikkialue jää lasten valvonnan kannalta hankalaksi katvealueeksi. Järvinen kertoi haastattelussa, että päiväkodin pihan valaistuksessa oli aluksi puutteita, mutta valaistusta on myöhemmin parannettu ja siihen liittyviä ongelmia ei ole enää ollut.

Järvisen mielestä Hornhattulan päiväkodin pihalla on mukavasti kasvillisuutta ja vehreyttä. Järvisen mielestä päiväkotien pihoille tarvitaan kasvillisuutta, mutta huomautti hoitamattoman kasvillisuuden olevan enemmän huono kuin hyvä asia. Hornhattulan päiväkodinkin pihalla kasvillisuusalueiden hoitamattomuus on alkanut näkyä mm. kasvien ränsistymisenä.

Järvinen kaipasi vielä Hornhattulan päiväkodin pihalle katuliiduilla piirtämiseen sopivaa pintamateriaalia ja linnunpesäkeinua tai jotain toisenlaista keinua, johon mahtuu useampi lapsi yhdellä kertaa. Lisäksi Järvinen mainitsi, että vanhoista autonrenkaista tehty rengasrata on kaikessa yksinkertaisuudessaan erittäin toimiva päiväkotipihaan leikkiväline.

3.1.8 Haastattelujen yhteenveto

Päiväkodinjohtajien haastatteluista kävi ilmi, että päiväkotipihojen ongelmakohdat ja haasteet ovat hyvin samankaltaisia kaikilla pihoilla riippumatta siitä onko piha uusi vai vanha. Ongelmaksi koettiin ylläpidon puutteellisuus etenkin kasvillisuusalueilla, turvasoran leviäminen, riittämätön valaistus, pihan toimintojen sijoittelu, lumitilan sijoittuminen, aidan korkeus etenkin lumisina talvina, pihan heikko pienilmasto sekä päiväkotipihojen kuumuus kesäisin ja suojaa antavien katosten vähäisyys. Lisäksi kaikissa päiväkodeissa ja erityisesti niissä, joiden pihavalaisimien pylväät eivät olleet puisia, koettiin talvisin esiintyvänä ongelmana lasten kielen jäätyminen kiinni pylväiden ja leikkivälineiden metalliosiin.

Useat päiväkodinjohtajat olivat havainneet lasten suosivan leikkejä mm. puiden ja kivien läheisyydessä. Leikkivälinekeskeisen suunnittelun sijasta päiväkotien pihasuunnittelussa tulisi päiväkodinjohtajien kokemusten perusteella panostaa pihan elämyksellisyyteen ja mahdollistaa erilaiset luontokokemukset myös päiväkodin pihalla ulkoiltaessa.

Päiväkotipihan tavanomaisten leikkivälineiden lisäksi päiväkodin pihalla tulisi haastattelujen perusteella olla ainakin asfaltoitu ajorata, pelikenttä, linnunpesäkeinu sekä useamman lapsen istuttava keinulauta.

3.2 Ylläpidon näkökulmia pihasuunnitteluun

Porvoon kaupungin päiväkotien piha-alueiden ylläpidosta vastaa Liikelaitos Porvoon tilapalveluiden kiinteistöhoito. Elinkaari-mallilla toteutettujen päiväkotien pihojen ylläpidosta vastaa Caverion oy ja mahdolliset alirakoitsijat. Porvoon kaupungin omistamia kiinteistöjä rakennetaan ja ylläpidetään tilaaja-tuottaja mallilla. Ylläpidon tilaajana on Toimitilajohto ja palvelun tuottajana toimii Liikelaitos Porvoon tilapalvelut. (Partanen, keskustelut 2014)

3.2.1 Päiväkotipihojen ylläpitotyöt Porvoossa

Liikelaitos Porvoon Tilapalveluiden toimitusjohtaja Annika Malms-Tepponen kertoi (haastattelu 2.7.2014) Porvoon päiväkotien piha-alueiden ylläpidon käytänteistä ja käytävissä olevista resursseista. Malms-Tepponen kertoi ettei pihojen ylläpitoon ole tällä hetkellä varattu erillisiä henkilöstöresursseja vaan pihojen hoito kuuluu kiinteistöhoiton henkilökunnalle. Kunnossapitohenkilöstöllä on erilaisia koulutustaustoja. Osa heistä on suorittanut kiinteistöhoiton perustutkinnon, mutta varsinaista viheralueiden hoidon erityisosaamista heillä ei kuitenkaan ole. Malms-Tepposen mukaan pääasiassa hoidetuksi tulevat pihojen nurmialueet ja kovat pinnat. Puut, pensas- ja perenna-alueet jäävät usein hoitamatta.

Tilapalveluiden ylläpidossa olevien pihojen viheralueiden hoidossa on kehitetty muutamia kertoja ns. ”tyttöpartioita”. Nämä erikseen pihojen viheralueiden hoitoon palkatut työntekijät ovat kiertäneet hoitamassa pensas- ja perennaistutuksia eri kohteissa. ”Tyttöpartio”-kokeilut eivät kuitenkaan ole tuottaneet haluttua tulosta viheralueiden hoidon laadun parantamiseksi. Pääasiallinen syy kokeilujen epäonnistumiselle on ollut riittävän työnohjauksen puute. Kausityöntekijät ovat jääneet ”tuuliajolle” kun työnjohtohenkilöstö on kesäisin lomalla. Tällainen viheralueita hoitavan kausityöntekijä-ryhmän toteutus onnistuisi paremmin jos mukana kulkisi työhön osallistuva työnjohtaja, joka organisoi ja suunnittelisi viheralueilla tehtävät hoitotyöt. Viheralueiden hoitotyötä kiinteistöjen piha-alueilla haluttaisiin ostaa Porvoon kaupungin viheryksiköltä. Neuvottelut asian suhteen eivät ole tuottaneet tulosta, koska viheryksiköllä ei ole riittävästi henkilöstöresursseja viheralueiden hoitopalveluiden tarjoamiseen Tilapalveluille. Kiinteistöjen pihoista ja viheralueista ei ole erikseen kiinteistökohtaisia

hoitosuunnitelmia Kiinteistönhoidon mitoituksessa on kuitenkin määritelty ja eritelty pihoilla tehtävät hoitotyöt, minkä mukaan työt tulisi suorittaa.

Malms-Tepponen kertoi, että päiväkotien piha-alueilla tehdään leikkivälineiden kunnossapitoa ja kuluttajaturvallisuuslain vaatimia tarkastuksia käytettävissä olevien resurssien mukaan. Liikelaitos Porvoon Tilapalveluiden henkilökuntaa on koulutettu leikkivälineiden turvallisuus-koulutuksessa, mutta koulutuksen käyntyä henkilökuntaa on lähtenyt muihin työtehtäviin Tilapalveluista ja tarkastusten tekemiseen koulutetun henkilökunnan määrässä on tällä hetkellä puutteita.

Malms-Tepponen listasi seuraavia päiväkotipihojen suunnittelussa huomi-
oitavia asioita ylläpidon näkökulmasta:

- Pihoilla säännöllisesti tehtävät hoitotyöt tulisi huomioida jo suunnitteluvaiheessa
- Turva-alustat ovat ylläpidolle haastavia turvasoran leviämisen sekä muihin turva-alustoihin kohdistuvan ilkivallan vuoksi. Turva-alustana käytettävä materiaali tulee valita huolellisesti ja myös leikkivälineiden huoltotarpeet huomioiden.
- Turva-alusta alueet tulee rajata selkeästi muista pintamateriaaleista
- Pintavesikaivojen ympärillä tulee olla selkeä laajempi kivetty tai asfaltoitu alue
- Pintavesikaivoissa tulee olla hiekkakorit
- Pintavesien ohjaus tulee suunnitella erittäin huolellisesti
- Päiväkotien pihasuunnittelu voisi olla vähemmän leikkivälinekeskeistä

Malms-Tepponen kertoi ettei Liikelaitos Porvoon Tilapalvelut ole mukana uusien rakennettavien kohteiden pihasuunnittelussa. Kiinteistöt ja piha-alueet siirtyvät niiden valmistuttua Tilapalveluiden ylläpidettäväksi, eikä ylläpidon näkökulmaa pihan toimivuuteen pystytä tuomaan riittävästi esille pihojen suunnitteluvaiheessa.

3.2.2 Kiinteistönhoidon mitoitus

Porvoon kaupungin Toimitilajohdon toimistoisännöitsijä Ville Siljamo kertoi (haastattelu 4.7.2014) kiinteistönhoidon mitoituksen toimintaperiaatteista piha-alueiden ylläpitotöissä.

Siljamo kertoi ettei kiinteistönhoidon mitoitus kuvaa kiinteistönhoitajan työmäärää, kuten joskus on voitu virheellisesti tulkita. Todellisuudessa mitoitus kuvaa sitä kuinka paljon kiinteistössä tulee tehdä kiinteistönhoitoja ylläpitotöitä. Siljamon mukaan mitoitus pohjautuu siihen, että alueita hoidetaan ja ylläpidetään säännöllisesti suunnitelmien mukaisesti. Mikäli alueita ei ole hoidettu mitoituksen mukaan alueiden kuntotaso heikkenee eli alueiden ylläpitoon ei enää riitä mitoituksessa määritelty aika. Alueiden kuntotaso täytyisi palauttaa ensin vastaamaan sitä tasoa johon mitoitus on tehty ja sen jälkeen alueita on jälleen mahdollista ylläpitää mitoituksen mukaisesti.

Kiinteistönhoidon mitoituksessa viheralueet jaetaan viheraluetyyppeihin 1-6 ja U-luokkiin. Viheraluetyyppi kertoo esim. hoidettavana olevan alueen esteellisyydestä ja maastonmuodoista. U-koodi kertoo minkä verran mitään kasvillisuustyyppejä hoidettavalla alueella on. U-koodi kuvaa siis kasvillisuuden tiheyttä eli määrittelee tarkemmin kuinka vaikeaa aluetta on hoitaa.

Siljamon mukaan Porvoon kaupungin kiinteistöissä viheralueet etenkin pensasalueet, mutta myös puut ovat huonosti hoidettuja. Siljamon näkemyksen mukaan heikon hoitotason syynä ei välttämättä ole niinkään kiinteistönhoitajien määrä vaan puutteet kiinteistönhoitajien koulutuksessa ja laadussa. Kiinteistönhoitajilla ei ole riittävää tietoa ja osaamista viheralueiden hoidon suhteen. Tästä johtuen kiinteistönhoitajat keskittyvät enemmän rakennukseen liittyviin töihin ja viheralueiden hoitotyöt jäävät vähemmälle huomiolle. Myös kiinteistönhoidon palvelut, jotka ovat erikseen laskutettavia töitä syövät helposti mitoituksessa viheralueiden hoitoon varattua työaikaa.

Ville Siljamon kokemuksen pohjalta päiväkotipihojen suunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- suunnitelmat enemmän lasten ja päiväkodin tarpeiden ehdoilla
- suunnittelussa huomioitava kiinteistön hoito- ja ylläpitotyöt
- suunnitellaan käytettävissä olevilla resursseilla ylläpidettäviä piha-alueita
- selkeitä viheralueita, ei pieniä alueita pitkin pihaa
- työkoneilla kulkemisen huomioiminen
- johdonmukaisia ja selkeitä pihoja
- ei pieniä nurmikaistaleita, varsinkaan esim. pensas-alueiden edustalle
- suunnitellaan sopivan kokoisia pensaita tarkoituksenmukaisiin paikkoihin ja vältetään näin turhaa pensaiden leikkausta
- alueiden suunnittelussa etenkin lasten kulkemisen huomioiminen, lapset juoksee esim. leikkivälineelle aina suorinta reittiä.

3.3 Lasten osallistaminen pihasuunnitteluun

Toteutin Varhaiskasvatusjohtajan Leila Nybergin pyynnöstä ja päiväkotien hoitohenkilöstön avulla lasten osallistamisen liittyen päiväkotipihojen suunnitteluun ja suunnitteluohjeen laatimiseen. Lasten osallistaminen toteutettiin kolmessa erityyppisessä päiväkodissa. Nämä päiväkodit olivat Porvoon Kevätkummussa sijaitseva 70-luvulla rakennettu Mäntykummun päiväkotikoti, ydinkeskustan vanhassa empireajan puutalossa toimiva Puistopäiväkotikoti sekä ensimmäinen elinkaarimallilla toteutettu päiväkotikoti, Ylä-Haikkoon päiväkotikoti. Osallistamisella pyrittiin selvittämään lasten kokemuksia oman päiväkotipihojen eri alueista ja leikkivälineistä. Osallistamisen

tehtävään osallistui 68 lasta kahdeksasta eri päiväkotiryhmästä. Lapset olivat iältään 3-6 vuotiaita.

3.3.1 Osallistamisen toteutustapa

Päiväkotilasten osallistaminen toteutettiin soveltamalla Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK: n Metodipaketin (toim. M. Kyttä, M. Kaaja, 2001) tarrakartta-menetelmää. ”Tarrakartta on menetelmä, joka on kehitetty lasten ja nuorten ympäristön suunnittelun osallistumishankkeissa. Menetelmällä voi kartoittaa ihmisten paikkoihin liittämiä merkityksiä, tähänastisissa sovelluksissa on kartoitettu lähinnä paikkoihin liittyviä tunnekokemuksia.” (Kyttä, Kaaja, 2001)

Lasten osallistamisen suunnitteluun osallistuivat lisäksi Varhaiskasvatustalouden johtaja Leila Nyberg ja päiväkodinhoitajia projektiin osallistuvista päiväkodeista. Päädyimme käyttämään ”karttana” kymmentä valokuvaa kunkin päiväkodin pihasta, koska arvelimme pihapiirrosten hahmottamisen olevan liian haastavaa lapsille. Valitsimme lasten tuntemuksia ja kokemuksia kuvastaviksi symboleiksi neljä symbolia, jotka olivat sanoina kiva, tylsä, pelottava ja yksinäinen. Symbolikuvat etsittiin Kehitysvammaliiton ylläpitämältä Papunet-sivustolta. Sivustolla käsitellään puhevammaisuuteen, kommunikointiin ja selkokieleen liittyviä aiheita ja sivustolta löytyy myös kattava materiaali-osio sekä työkaluja erilaisen kommunikoinnin toteuttamiseen.

Kuva 1. Symbolikuvia Papunet-sivustolta (Kehitysvammaliitto)

Päiväkodinhoitajat kiertelivät ensin lasten kanssa päiväkodin pihalla ja tutustuivat osallistamisen kuvissa näkyviin paikkoihin ja leikkivälineisiin. Pihaan tutustumisen jälkeen hoitajat kävivät kuvat läpi yhden lapsen kanssa kerrallaan. Tehtävää tekeväälle lapselle kerrottiin ensin mitä kuvasymbolit tarkoittivat ja sen jälkeen aloitettiin kuvien katselu. Lapsi sai tarkastella

kuva rauhasa, asettaa kuvan päälle haluamiaan kuvasymboleita ja myös kertoa vapaamuotoisesti mitä ajatuksia kyseinen paikka tai leikkiväline herätti lapsessa. Yksi hoitaja keskusteli lapsen kanssa sekä ohjasi kuvien katselua, toinen kirjasi ylös lapsen kommentteja ja merkitsi taulukkoon lapsen kuvien päälle asettamia symboleita. Yhteen kuvaan saattoi siis tulla useampiakin symboleita, mitä lapsen avoin kommentointi kuvasta täydensi.

Ohjeistus osallistamisen toteuttamiseksi ei ollut riittävän yksiselitteinen, mistä johtuen kirjaustavoissa oli jonkin verran variaatiota ja kerättyä aineistoa oli haastavaa käsitellä matemaattisesti. Tästä huolimatta aineisto oli kuitenkin käsiteltävissä ja avoimet kommentit osoittautuivat hyvin informatiivisiksi, hyödyllisiksi ja kokonaisuutena helpommin tulkittaviksi.

Päiväkotien hoitajat osallistuivat tehtävään avoimen innostuneesti ja kertoivat kokeneensa osallistamisen toteuttamisen mielenkiintoiseksi. Päiväkodit halusivat pitää laminoidut kuvat ja kuvasymbolit itsellään, jotta voisivat tehdä lasten kanssa myöhemminkin vastaavia pihakierroksia.

3.3.2 Aineiston analysointi Puistopäiväkodin piha

Puistopäiväkoti sijaitsee Porvoon keskustassa ja päiväkodin piha on pienehkö. Pihan pintamateriaali on pitkälti kivituhkaa ja turvasoraa. Pihalla ei ole juurikaan kasvillisuutta muutamia puita lukuun ottamatta. Piha rajoittuu tiiviisti naapuritonteilla oleviin rakennuksiin ja yhdeltä sivulta katualueeseen.

Puistopäiväkodin lapset kommentoivat eniten pihan monitoimivälinettä, keinoja, leikkimökkiä, koripalloseinää ja pihan puita. Pihan monitoimivälinettä ja siinä leikkimistä pidettiin kivana, erityisesti liukumäessä laskeamista. Monitoimiteline koettiin myös pelottavaksi, koska sieltä saattoi pudota tai jäädä jumiin. Muutama lapsi koki liukumäessä laskemisen myös pelottavaksi tai yksinäiseksi leikiksi. Keinut olivat monelle lapselle mieluisia ja kovia vauhteja sekä rakastettiin että pelättiin. Pihan koripalloseinä sai selvästi eniten huonoa palautetta. Koripalloseinään liittyvissä kommentteissa lapset mielsivät alueen tylsäksi, koska koripallopeleihin oli vaikeaa saada pelikavereita. Pihan puihin liittyi hyviä ja huonoja tuntemuksia. Myönteisissä kommentteissa kerrottiin, että puiden alla leikittiin yhdessä kavereiden kanssa mm. majaleikkejä. Lapset kuvailivat pihan puihin liittyviä tuntemuksia mm. seuraavanlaisesti:

- ”Toi pihlajanmarjapuu on kiva. Sieltä voi kerätä niitä marjoja ja leikkiä niillä vaikka et ne ois puolukoita.”
- ”Aidan vieressä puun alla on kivaa kavereiden kanssa.”
- ”Leikitään kavereiden kanssa salamajaa.”
- ”Ikävä paikka, kun ei saa kiivetä ja jalka voi jäädä jumiin”
- ”Haluaisin kiivetä, mutta en uskalla.”
- ”Puusta voi tippua.”
- ”Leikitään kavereiden kanssa salamajaa.”

Kuva 2. Puistopäiväkodin pihapuita (Sara Vilander)

Leikkikatos ja leikkimökki koettiin sekä kivana että pelottavana ja yksinäisenä. Kommenttien perusteella leikkimökkiin yhdistyvät negatiiviset tuntemukset liittyivät leikkimökin sijaan ja siihen että leikkimökkiä pidettiin usein lukittuna eikä siellä voinut tästä syystä leikkiä. Leikkimökki sijaitsee viereisen tontin talon seinustan lähellä nurkassa. Leikkimökin sivulle ja taakse jää mahdollisesti päiväkodinhoitajien näkökulmasta tarkasteltuna valvontaa hankaloittavia katvealueita. Lapset kommentoivat leikkimökkiä mm. seuraavasti:

- ”Siellä on se outo nurkka, missä aina mökötetään.”
- ”Leikkimökki on aina lukossa.”
- ”Mökin taakse voi mennä piiloon ja vakoilla.”
- ”Siellä ei yleensä leikitä.”

Kuva 3. Puistopäiväkodin leikkimökki (Sara Vilander)

3.3.3 Aineiston analysointi Mäntykummun päiväkodin piha

Mäntykummun päiväkoti on rakennettu 70-luvulla ja se sijaitsee Kevät-kummun asuinalueella Porvoossa. Mäntykummun päiväkodin piha on nimensä mukaisesti kumpuilevaa mäntypuista metsikköä, jonka kenttäkerroksen kasvillisuus on kulunut pois kovassa kulutuksessa. Joissakin kohdissa kulunut metsänpohja on korvattu nurmialueilla. Mäntyjen seassa on myös runsaasti suuria kiviä. Mäntykummun päiväkodin pihalla tehtiin pienimuotoisia kunnostustöitä ja pihalle asennettiin uusia leikkivälineitä kesällä 2014. Piha on edelleen leikkivälineistöltään vaatimaton, mutta vastaavasti uusiin päiväkotipihoihin verrattuna Mäntykummun piha on maastoltaan vaihteleva ja mielenkiintoinen. Lasten osallistamisen ajankohtana pihan uudet leikkivälineet olivat olleet käytössä noin kuukauden ajan.

Suurin osa lapsista kertoi viihtyvänsä keinuissa, liukumäessä, hiekkalaatikolla ja leikkivälinealueella. Lapset kertoivat leikkivänsä myös puukumpareilla ja kivillä sekä pelaavansa pallopelejä kentällä ja muilla pihan avoimilla alueilla.

Kuva 4. Mäntykummun päiväkodin piha Porvoossa (Sara Vilander)

Osallistamisen kommenttien perusteella lasten sekä myönteiset että kielteiset kokemukset pihasta ja leikkivälineistä liittyvät pitkälti lasten välisiin sosiaalisiin suhteisiin. Eri leikkivälineet ja pihan puustoiset kumpareet koettiin mieluisiksi silloin kun siellä leikittiin kavereiden kanssa. Mäntykummun päiväkodin lapset kuvailivat leikkivänsä pihalla leikkivälineissä leikkimisen lisäksi kuurupiiloa, hippaa, peikonpesää, kotileikkejä ja talvel-la yhdeltä kummulta laskettiin pulkalla. Lapset antoivat pihalta otetuista valokuvista seuraavanlaisia kommentteja:

- ”Roligt när man kan gunga med kompisarna.”
- ”jag tycker om att hoppa från stenen.”
- ”Spela fotboll är roligt.”
- ”Där kan man leka, där är hus.”
- ”Roligt när där är så mycket stener man kan gå på.”
- ”Kurragömma och tafatt lek är roliga leker.”
- ”Det finns bara så mycket stenor. Jag tycker om stenor, man kan gå på dem.”
- ”Kiva kun voi leikkiä peikonpesää.”
- ”On kiva olla, kivillä voi levähtää. Mökissä voi leikkiä kaikennäköistä.”
- ”Tosi kiva paikka! Kukkia ja tämä (nurmikko). Tuolla voi juosta ja olla piilosta.”
- ”Iso kivi ja kahden kaverin kanssa olen kivellä.”
- ”Voi vaikka leikkiä jäämetsästäjiä.”

Tylsiksi, pelottaviksi tai yksinäisiksi lapset mielsivät leikkivälineitä ja paikkoja silloin kun niissä ei ollut leikkikavereita. Leikkivälineistä pihan yksittäisen jousikiikun lapset kokivat selvästi mm. keinoja ja liukumäkeä kielteisemmin. Metsäiset kumpareet koettiin pelottaviksi jos siellä ei leikkitty kavereiden kanssa tai puutteellisen valaistuksen vuoksi. Päiväkodin eteläisellä puolella oleva metsäkumpare sai selvästi positiivisempaa palautetta kuin pihan pohjoisessa laidassa oleva metsään rajoittuva alue. Kielteiset kokemukset liittyivät usein omiin epäonnistumisiin, kuten leikkivälineestä tippumiseen ja puunjuuriin kompastumiseen tai sosiaalisiin suhteisiin ja yksinjäämisen kokemuksiin. Lapset antoivat pihasta mm. seuraavia kielteisiä kommentteja:

- ”Ensamt. För det är inte alltid så mycket kompisar där.”
- ”Ingen leker där med mig.”
- ”Ingen kommer med.” (pelottava)
- ”Därför för där är så mörkt.” (pelottava)
- ”Jag kan inte bara klättra.” (kiipeilyteline)
- ”Dumma pojken är där. Hon bara tittar vad jag gör.”
- ”Jag vill inte vara där. Jag är inte stor.” (kiipeilyteline)
- ”Kun siellä on metsä takana.” (pelottava)
- ”Mä kerran kaaduin tuolla.” (pelottava)
- ”Puunrungot on tylsiä, niihin voi kompastua. Siitä voi tulla kiva paikka jos puunrungot otetaan pois.” (puunjuuret)
- ”Kun sinne ei mahdu enemmän lapsia.” (yksinäinen, jousikiikku)
- ”Pelottava kun siellä on pimeä.”
- ”kun sitten ei ole minulla kavereita mukaan.” (yksinäinen)
- ”Leikkii yksin. Juri leikkii yksin.” (jousikiikku)
- ”Koska kaverit lähde pois ja yksi on pelottava.”
- ”Giraffin selässä yksin.” (jousikiikku)
- ”pelkään että mä tipun alas.” (kiipeilyteline)

Kuva 5. Mäntyjä, luonnonkiviä ja liukumäkiä Mäntykummussa (Sara Vilander)

3.3.4 Aineiston analysointi Ylä-Haikkoon päiväkodin piha

Ylä-haikkoon päiväkodin lapset pitivät suurimmaksi osaksi kaikkia kuvissa olevia pihan paikkoja ja leikkivälineitä kivoina. Lasten negatiiviset kommentit liittyivät pihan ajorataan, pelikenttään ja jyrkähkössä rinteessä olevaan rinneliukumäkeen. Osa lapsista pelkäsi jäävänsä ajoradalla pyörän alle. Toiset lapset puolestaan kokivat rakennuksen siiven takana, vähän syrjäisessä kohdassa pihaa olevan pelikentän pelottavaksi tai yksinäiseksi, mutta suurin osa lapsista piti pelikenttää kuitenkin kivana.

Kuva 6. Rinneliukumäki Ylä-Haikkoon päiväkodin pihalla (Sara Vilander)

”Peikkometsäksi” nimetty istutusalue, jossa on myös kiviä ja polkuja oli lasten mielestä kiva paikka. Lapset kommentoivat päiväkodin pihaa seuraavasti:

- ”Voi pyöräillä, voi leikkiä autoilla ja pitää juoksukilpailuja.”(ajorata)
- ”Siellä voi kilpailla kuka on ensin ylhäällä ja alhaalla.” (peikkometsä)
- ” Tykkään peikkometsästä, siellä voi leikkiä hippaa.”
- ” Voi hyppiä kiville ja veks.”(peikkometsä)
- ” Jos pomppii kovaa niin katu.”(Lappset, Aalto)
- ” Yksinäinen, kun siinä tarvis vaan pomppia.” (Lappsett, Aalto)
- ” Isänkin lempipaikka.” (Lappsett, Aalto)
- ” Paras.” (rinneliukumäki)
- ” Siitä isosta on kiva liukua” (rinneliukumäki)
- ” Kiva kun siinä on hyvät näköalat.” (rinneliukumäki)
- ” Mä pelkään kun on niin lujaa.” (rinneliukumäki)
- ” Siinä voi tippua pää edellä alas niin pelottava” (rinneliukumäki)
- ” Voi leikkiä jäätelökioskia.” (leikkimökki)
- ” Sinne voi mennä jos on piiloa.” (leikkimökki)
- ” Mökissä voi leikkiä aina yksin.” (leikkimökki)

Kuva 7. Peikkometsäksi nimetty istutusalue (Sara Vilander)

3.4 Päiväkotipihojen kasvillisuus

Porvoon kaupungin Toimitilajohto toivoi päiväkotipihojen suunnitteluohjeen liitteeksi listausta uusilla ja kunnostettavilla piholla ensisijaisesti

käytettävästä kasvillisuudesta. Toimitilajohdon henkilöstö koki ettei heillä ollut riittävän laaja-alaista kasvituntemusta, jotta he olisivat voineet ottaa kantaa uusissa pihasuunnitelmissa esitettyihin kasvivalintoihin ja ohjata suunnittelua tilaajan näkökulmasta. Kasvillisuuslistaus on siis työtä helpottava apuväline niin suunnitteluttajalle kuin suunnittelijallekin. Kasvillisuuslistauksella haettiin myös tiettyä yhtenäisyyttä tulevien investointikohteiden kasvillisuusvalintoihin ja tätä kautta toivottiin myös parannusta viheralueiden ylläpidon tasoon kunnallisten kiinteistöjen piha-alueilla.

Päiväkoti- ja koulupihojen kasvillisuuslistaukseen on valittu Suomen kasvuoloissa hyvin kestäviä kasveja, erityisesti FinE-tunnuksen saaneita kasvilajikkeita sekä Porvoolaiseen maisemaan ja historiaan hyvin istahtavaa kasvillisuutta. Kasvillistauksen lähdeaineistona oli Suomalainen taimisivusto, Helsingin kaupunkikasviopas, Viheralueiden puut ja pensaat (Ella Räty, Taimistoviljelijät ry 2012) sekä Vanhan Porvoon pihojen rakennustapaohje (Anne Rihtniemi-Rauh, Porvoo, 1999).

3.4.1 Porvoon päiväkotipihojen kasvillisuuden nykytilanne

Porvoon kaupungin kiinteistöjen pihoilla olevat viheralueet muodostavat laajan hallinnoitavan ja ylläpidettävän kokonaisuuden kaupungin viheromaisuudesta. Kunnallisten kiinteistöjen pihojen, kuten koulujen ja päiväkotien viheralueiden ylläpitotyöt kuuluvat pääsääntöisesti kiinteistöhoitajien työtehtäviin. Viheralueiden ylläpitotöihin käytettävä aika on laskettu Kiinteistönhoidon mitoituksessa, jonka mukaan kiinteistöhoitajien tulisi tehdä töitä myös kiinteistöjen viheralueilla rakennuksiin liittyvien töiden lisäksi.

Porvoon päiväkotien pihoilla olevaa kasvillisuutta kartoitettiin pihapiirrosten kasvillistauksista sekä tutustumalla päiväkotien pihoihin. Porvoon päiväkotien ja koulujen pihoihin tutustuessa on helposti havaittavissa ettei kiinteistöjen viheralueiden ylläpitotyöt toteudu Kiinteistönhoidon mitoituksessa määritetyllä tavalla, nurmialueita lukuun ottamatta. Useiden kiinteistöjen pihoilla viheralueet erityisesti pensasalueet ovat olleet hoitamattomina niin pitkään, että niiden palauttaminen mitoituksessa määritetylle tasolle vastaa jo uuden kasvillisuusalueen investointikustannuksia.

Viheralueiden kunto vaikuttaa oleellisesti varhaiskasvatusympäristön viihtyvyyteen. Huonokuntoisella ja epäsiistillä päiväkotipihalla voi olla varhaiskasvatusympäristön näkökulmasta katsottuna haasteellista saavuttaa Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa esitettyjä tavoitteita. Varhaiskasvatussuunnitelmassa hyvän varhaiskasvatusympäristön määriteltiin olevan mm. houkutteleva, käyttää sekä luonnon että rakennetun ympäristön mahdollisuuksia ja on monipuolinen, tutkimiseen kannustava ympäristö.

Kuva 8. Pensasistutus Kuutamopolun päiväkodin sisäänkäynnin luona (Sara Vilander)

Esteettisten tekijöiden lisäksi kasvillisuusalueiden huonokuntoisuus ja hoidon puutteellisuus lisää myös kasvillisuuden tuholais- ja tautiriskiä. Tuholaiset ja kasvitaudit iskevät huonokuntoisiin kasveihin huomattavasti helpommin kuin terveisiin yksilöihin.

Kuva 9. Karviaispensaat tuholaiden jäljiltä Kulloon päiväkodin pihalla kesällä 2014 (Sara Vilander)

Viheralueiden ylläpitötöiden puutteellisuus ei liity ainoastaan kunnan kiinteistöhoitajien hoidettavina oleviin viheralueisiin vaan samat puutteet on havaittavissa myös uusien elinkaarimallilla toteutettujen päiväkotien viheralueilla. Elinkaaripäiväkotien viheralueiden ja kiinteistön ylläpito kuuluu koko sopimuskauden ajan palveluntuottajalle (Elinkaarimalli, 2015) Porvoon kaupunki maksaa ennalta määriteltyä palvelumaksua kiinteistön käytöstä. Palveluntuottaja vastuulla on että palvelusta maksavalla asiakkaalla eli Porvoon kaupungilla on käytettävissään palvelusopimuksen mukaisessa kunnossa oleva piha ja päiväkotirakennus.

Porvooseen aikaisemmin rakennettujen elinkaaripäiväkotien viheralueiden ylläpito on ontunut jo heti päiväkotien valmistumisen jälkeen. Esimerkiksi päiväkotien pensasistutuksia ei ole hoidettu tehostetusti ensimmäisten kasvukausien aikana. Ainakin tästä johtuen pensaiden kasvuunlähtö on ollut heikkoa ja kasvualustat ovat pahasti rikkaruohottuneita jo ensimmäisten vuosien jälkeen. Muita kasvien kasvuolosuhteisiin vaikuttavia tekijöitä ovat mm. kasvialustan syvyys, kasvialustan laatu ja kastelu.

Kuva 10. Pensasistutusalue Hinthaaran päiväkodin pihalla (Sara Vilander)

Elinkaaripäiväkotien pihoilla perinteinen nurmikko on korvattu niittymäisellä niittynurmeksi nimetyllä kasvillisuudella. Tämä suunnitteluratkaisun voisi katsoa tukevan ratkaisuna Porvoon kaupungin kestäväen kehityksen tavoitteita. Toteutusena niittynurmi vaikuttaa kuitenkin haasteelliselta ja olisi vaatinut erityisosaamista jokaisessa toteutusvaiheessa sekä ylläpidossa. Niittynurmen perustaminen päiväkotien pihoilla on epäonnistunut ainakin riittämättömän rikkaruohojen kitkemisen vuoksi. Rikkaruohot ovat saaneet rauhassa kasvaa ja siementää niittynurmialueilla eikä kylvetyillä niittukasveilla ole näin ollut riittävän hyviä kasvuolosuhteita. Niittyalueita on myös hoidettu virheellisesti ruohonleikkurilla eikä niittojätettä ole aina

kerätty pois. (Troberg, haastattelu 12.9.2014, Liljeberg, haastattelu, 3.9.2014, Elonen, haastattelu 10.9.2014)

Kuva 11. Rikkaruohottunut niittynurmialue Omenatarhan päiväkodin tontilla (Sara Vilander)

3.4.2 Kasvillisuussuunnittelun tavoitteet uusissa rakennushankkeissa

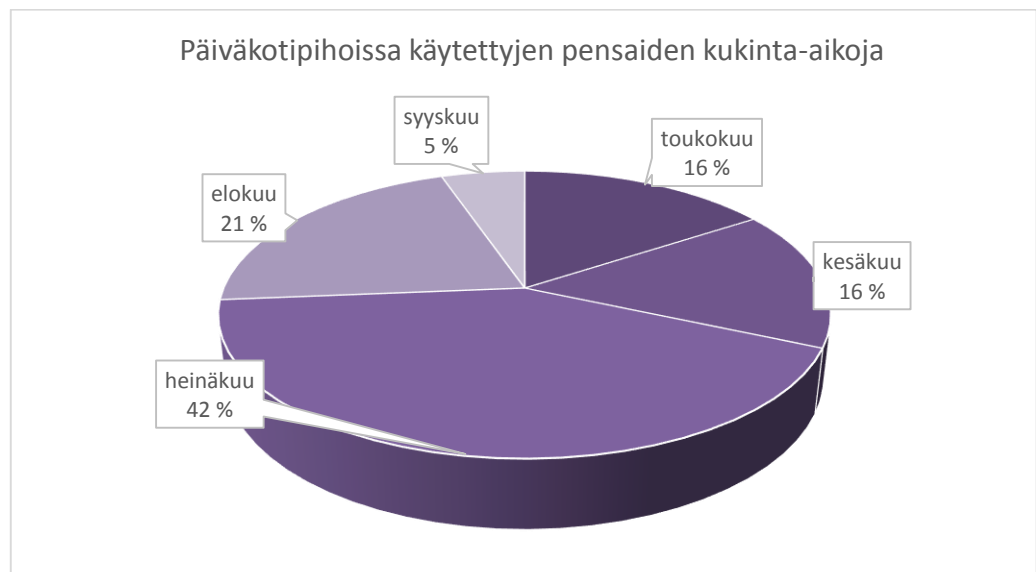
Porvoon kaupungin tavoitteena on ohjata kasvillisuusalueiden suunnittelua ja toteutusta rakennuttajaorganisaation ja ylläpitotoimen käytettävissä olevien resurssien mukaiseksi. Kiinteistöjen pihoiden suunniteltavien viheralueiden sekä käytettävän kasvillisuuden on oltava kestävää sekä kohtalaisen helposti ylläpidettävää. Erityisen tärkeää kasvillisuusalueiden suunnittelussa on istutusalueiden toimivuus, sijoittelu, käyttötarkoitukseen sopivat kasvivalinnat ja kasvillisuuden tuoma lisäarvo kiinteistöjen käyttäjille. Kasvillisuuden tulisi tarjota elämyksiä pihoiden käyttäjille kaikkina vuoden aikoina.

Porvoon kaupunkistrategiassa on määritelty, että ympäristöstä huolehditaan kestävä kehityksen periaattein (Porvoon kaupunkistrategia 2013-2017, 2013). Kaupungin päiväkotien ja koulujen viheralueiden suunnittelua ja kasvivalintoja halutaan selkeyttää pihoiden toimivuuden, kasvillisuuden tarkoituksen mukaisen käytön sekä ylläpitotason parantamiseksi. Kasvillisuusvalinnoissa oleellista on Suomen ilmastossa kestävien lajien ja lajikkeiden valinta, kasvillisuuden koristearvo eri vuoden aikoina, kukinnan ajoittuminen keväeseen tai loppukesään sekä kasvillisuuden pysyminen elinvoimaisena kohtuullisilla hoitotoimenpiteillä. (Liite 1). Päiväkotien ja koulupihojen kasvivalinnoissa tulee suosia suomalaisen laatutaimen FinE-

tunnuksen saaneita lajikkeita, joilla on hyvä tauti- ja tuholaiskestävyys (Kasper, Mtt-portaali, 2015)

Kasvillisuuslistaukseen kerättyjen lajikkeiden perusteena on ollut myös kukinnan ajoittuminen keväälle tai syksyyn. Käytettävän kasvillisuuden koristearvo voi perustua myös kauniiseen lehdistöön tai johonkin muuhun kasvillisuuden koristearvoa lisäävään ominaisuuteen. Oleellista kasvillisuuden valinnassa on, että istutusalueet ovat kukoistuksessaan silloin kun päiväkodeissa on toimintaa. Päiväkotien pihapiirroksien kasvilistauksia ja pihvoja tarkastellessa kävi ilmi, että tällä hetkellä pihjoilla käytetään erityisesti pensasistutuksissa lajikkeita, joiden kukinta ajoittuu päiväkotien kesäloma aikaan.

Kuvio 1. Porvoon päiväkotipihoissa käytettyjen pensaiden kukinta-aikoja (Sara Vilander)

4 TEEMAIDEOITA PIHASUUNNITTELUUN

Porvoon kaupungin tavoitteena on ohjata päiväkotipihojen suunnittelua muiden tavoitteiden lisäksi innovatiivisella otteella porvoolaista maisemaa ja identiteettiä ilmentäviksi. Pihasuunnittelun ideoinnin avuksi on suunnitteluohjeessa avattu porvoolaisuutta ja paikallista identiteettiä neljällä teemalla. Nämä neljä teemaa ovat Meri ja saaristo, Porvoonjokilaakso, Perinne pihojen Porvoo ja Keskiaikainen puutarha. Näistä teemoista on löydettävissä elementtejä, joita voidaan hyödyntää päiväkotien pihasuunnittelussa ja luoda tällä tavoin omaleimaisia, porvoolaisia päiväkotipihoja. (Liite 1)

Teemojen ideoinnissa on hyödynnetty Porvoon kaupungin verkkosivuja, Vanhan Porvoon pihojen rakennustapaohjetta (Rihtniemi-Rauh, Porvoo,

1999) sekä Kerkkoon asemakaava-rakentamistapaohjetta (Porvoon kaupunki, Kaupunkisuunnittelu, 2013).

5 LOPPUPÄÄTELMÄT

Porvoon päiväkotien pihasuunnitteluohjeen kirjoittaminen oli mielenkiintoinen työ, joka laajensi merkittävästi myös omaa pihasuunnittelun osaamista sekä selkeytti käsitystä, mitä kaikkia eri näkökulmia tulee huomioida kun suunnitellaan kunnallisten kiinteistöjen piha-alueita. Kunnallisten kiinteistöjen piha-alueen tulee ensisijaisesti vastata käyttäjien tarpeisiin ja luoda ulkotilojen puolesta toiminnalle sellaiset puitteet, että esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden mukainen toiminta on päiväkodin pihalla ylipäättään mahdollista.

Kunnallisen kiinteistön pihaan ja viheralueisiin investoimisen tulee olla myös kannattavaa. Pihat tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että niitä on mahdollista ylläpitää käytettävissä olevilla resursseilla. Pihaan investoiminen on kannattavaa, jos pihaa sekä viheralueita hoidetaan ja ne pysyvät tarkoituksen mukaisessa kunnossa. Hoidettu ympäristö on viihtyisä ja luo miellyttävät puitteet kiinteistössä harjoitettavalle toiminnalle, kuten päiväkodin toiminnalle. Kiinteistön ulkotilojen ylläpidosta vastaavan tahon tulee ymmärtää, että pihan rakenteisiin ja viheralueisiin on investoitu ja investoinnin arvon säilyttäminen on tärkeää monesta eri näkökulmasta, niin kiinteistön käyttäjän kuin kiinteistön omistajankin näkökulmasta. Pihan rakenteilla ja viheralueilla on rahallinen arvo aivan kuten rakennuksella. Kiinteistönhoidon mitoituksessa määriteltyjen viheralueiden ylläpitotöiden tekemättä jättämisen voidaan katsoa kasvattavan korjausvelkaa aivan samalla tavalla kuin rakennuksen hoitamatta jättäminen kasvattaa rakennuksen korjausvelkaa. Ylläpidosta vastaavan tahon tulee huolehtia, että kiinteistönhoitajilla on riittävästi osaamista viheralueiden ylläpitotöiden tekemiseen oli kyseessä sitten kunnan oma henkilöstö tai ulkopuoliset toimijat. Tarvittaessa henkilöstöä tulee myös kouluttaa, jotta työntekijät voivat suoriutua heille kuuluvista työtehtävistä tarkoituksenmukaisesti.

Porvoon päiväkotipihojen suunnitteluohjeelle oli selkeä tarve. Opinnäyte-työnä tehty päiväkotipihojen suunnitteluohje toimii pohjana jatkuvalla kehitystyölle ja sitä tullaan muokkaamaan ja tarkentamaan sitä mukaan kun päiväkotipihojen ongelmakohtiin löytyy toimivia ratkaisuja. Suunnitteluohjeeseen voidaan lisätä jatkossa esimerkiksi rakennekuvia tai detaljiku-
via hyväksi todetuista rakenteellisista ratkaisuista, kuten turvahiekkal-
alueiden rajautumisesta muihin pintamateriaaleihin. Porvoon kaupungin
Toimitilajohto on jo ottanut päiväkotipihojen suunnitteluohjeen käyttöön
uusien elinkaarihankkeina toteutettavien päiväkotien suunnittelun ohjaa-
misessa. Päiväkotipihojen suunnitteluohje helpottaa tilaajan eli Toimiti-
lajohdon työtä sekä toimii yhtenä suunnittelun ohjaamisen työvälineenä ja
päiväkotipihojen suunnittelun tukirankana.

Päiväkoti- ja koulupihojen kasvillisuus kasviluettelo puolestaan auttaa Porvoon kaupungin Toimitilajohdon henkilöstöä keskustelemaan kasvivalinnoista pihasuunnittelijoiden kanssa ja ohjaamaan kasvillisuusalueiden suunnittelua toivottuun suuntaan. Kasvillisuuslistauksen tekemisen yhteydessä Toimitilajohdossa saatiin tietoa esimerkiksi hyvin tuholaisia ja kasvitauteja kestävästä FinE-lajikkeista, FinE-tunnuksen saaneiden lajikkeiden valikoiman laajuudesta sekä niiden käyttösuosituksista julkisilla viheralueilla.

LÄHTEET

Porvoon kaupunkistrategia 2013-2017. 30.10.2013. Porvoo

Rt 96-11003. Päiväkotien suunnittelu. Rakennustieto oy. 5.8.2010

Heikkilä, M., Välimäki, A., Ihalainen, S., 2007. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56. Helsinki: Stakes

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisuja. Oppaita 17. 2015

Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Sivistystoimi. Varhaiskasvatuspalvelut. 1.8.2011. Porvoo

Helsingin kaupunkikasviopas. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut. 2010:12/ Katu- ja puisto-osasto. Helsinki

Rihtniemi-Rauh, A., Vanhan Porvoon pihojen rakennustapaohje. 1999. Porvoo

Kerkkoon asemakaava-rakennustapaohje. Porvoon kaupunki. Kaupunkisuunnittelu. 29.10.2013. Porvoo.

Kyttä, M., Kaaja, M., Vuorovaikutteisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. 2001. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus ytk.

Suomalainen taimi-sivusto. 2014.
<http://suomalainentaimi.fi/fine-laaturaimet>

Elinkaarimallit-sivusto.2015.
<http://www.elinkaarimallit.fi/index.html>

Papunet- sivusto. Kehitysvammaliitto. 2015.
<http://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>

Kasper. Mtt-portaali. 2015.
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/kasper/puutarha/puutarhapalvelut/fin>
[e](https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/kasper/puutarha/puutarhapalvelut/fin)

HAASTATTELUT

Huttunen Anja. 2014. Päiväkodinjohtaja. Eestinmäen päiväkoti. Haastattelu 30.4.2014

Lindstedt Catharina. 2014. Päiväkodinjohtaja. Satumäen päiväkoti. Haastattelu 5.5.2014

Johansson Maria. 2014. Päiväkodinjohtaja. Mäntykummun päiväkoti. Haastattelu 9.5.2014

Liljeberg-Karlsson Carina. 2014. Päiväkodinjohtaja. Hinthäärän päiväkoti. Haastattelu 3.9.2014

Järvinen Maria. 2014. Päiväkodinjohtaja. Hornhattulan päiväkoti. Haastattelu 5.9.2014

Elonen Irmeli. 2014. Päiväkodinjohtaja. Omenatarhan päiväkoti. Haastattelu 10.9.2014

Troberg Sinikka. 2014. Päiväkodinjohtaja. Ylä-Haikkoon päiväkoti. Haastattelu 12.9.2014

Malms-Tepponen Annika. 2014. Tilapalveluiden toimitusjohtaja. Haastattelu 2.7.2014

Siljamo Ville. 2014. Toimistoisännöitsijä. Toimitilajohto. Haastattelu 4.7.2014

PORVOO

BORGÅ

PÄIVÄKOTIPIHOJEN SUUNNITTELUOHJE

Sisällysluettelo

JOHDANTO	37
PÄIVÄKODIT PORVOOSSA	38
PÄIVÄKOTIPIHAT VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASSA.....	38
PÄIVÄKOTIPIHOJEN HAASTEET PORVOOSSA	38
PÄIVÄKOTIPIHAN JÄSENTELY	41
SUUNNITTELUN PERIAATTEET	41
Pintamateriaalit.....	42
Leikkivälineet	42
Turva-alustat	43
Reunat ja rajaukset	43
Aidat ja portit.....	43
Kalusteet.....	44
Valaistus	44
Kasvillisuus	44
Maastonmuotoilu.....	44
Lumitila	44
TEEMAT	45
Meri ja saaristo	45
Porvoonjokilaakso.....	45
Perinnepihojen Porvoo.....	46
Keskiaikainen puutarha	46

JOHDANTO

Päiväkotien ja koulujen piha-alueet ovat tärkeä osa oppimis- ja liikuntaympäristöä. Niillä on myös oleellinen merkitys asutusalueiden leikkipaikkoina iltaisin ja viikonloppuisin. Hyvällä, käyttäjien tarpeet huomioivalla suunnittelulla voidaan päiväkotipihoista tehdä elämyksellisiä, toimivia ja liikuntaan kannustavia viherympäristöjä. Leikkivälineisiin painotuneen suunnittelun sijasta päiväkotien pihat tulisi nähdä rakennuksesta ulos siirryttäessä ensimmäisenä kontaktipintana luontoon, joka piha-alueen aitojen ulkopuolella jatkuu ja yhdistyy luontevasti kaupunkialueen monimuotoiseen viheralueverkostoon. Hyvällä päiväkotipihaalla on mahdollisuus tarkkailla luontoa, kokea vuodenaikojen vaihtumista, tutkia, tunnustella, juosta, oleilla, olla piilosilla, kiipeillä ja leikkiä leikkivälineissä.

Porvoon kaupungin strategiassa on kolme pääkohtaa:

- asukkailla ja yrityksillä on hyvät edellytykset elää, kasvaa ja kehittyä.
- ympäristön hyvinvoinnista huolehditaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti
- kaupunkilaisia kuunnellaan ja heille tarjotaan vaikutusmahdollisuuksia ja –kanavia

Näiden periaatteiden mukaisesti Porvoon kaupunki pitää tärkeänä että, päiväkotien ja koulujen piha-alueita kehitetään määrätietoisesti paremmin käyttäjien tarpeita palveleviksi viherympäristöiksi, jotka ovat ylläpidettävissä käytettävissä olevilla resursseilla. Päiväkotien ja koulujen piha-alueet tullaan jatkossa liittämään rakennusten ohella osaksi elinkaari-tarkastelua. Tulevaisuudessa viherympäristön suunnittelussa investointikustannukset voivat olla korkeampia jos sillä saavutetaan todellista piha-alueiden elinkaarenaikaista edullisuutta. Tarkoituksenmukaisella, hyvällä suunnittelulla ja suunnittelun ohjaamisella pyritään jatkossa helpottamaan ylläpitotoita ja kohottamaan hoitotason laatua päiväkotien ja koulujen piha-alueilla.

Jatkossa Porvoon päiväkotien pihasuunnittelun toivotaan heijastavan myös Porvoolaista maisemaa, kulttuuria, historiaa ja identiteettiä. Päiväkotipihojen suunnitteluohjeessa tämän tavoitteen toteutumista on pyritty viemään käytännön tasolle mm. kasvivalinnoissa ja porvoolaisuutta ilmentävissä teemoissa, joista voidaan ammentaa ideoita tulevien päiväkotipihojen suunnitteluun.

Nyt laadittu pihasuunnittelun ohjeistus on pohjana jatkuvalla kehitystyölle ja se muokkautuu saatavan palautteen mukaan. Keskeinen palautteen viiteryhmä ovat piha-alueiden käyttäjät eli lapset ja päiväkotien henkilöstö, mutta myös rakennuttajaorganisaatio sekä huolto- ja ylläpitotoimi.

Porvoon kaupungin lähtökohtana ohjeiston laatimiselle oli löytää ratkaisuja, jotka ovat toteutettavissa ja ylläpidettävissä rakennuttajaorganisaation sekä huolto- ja ylläpitotoimen käytettävissä olevilla resursseilla. Suunnittelun ohjaamisella halutaan muodostaa rajallinen, mutta riittävän runsas valikoima ratkaisuja sekä keinoja kulloisenkin pihasuunnittelu-tehtävän tueksi: visio tavoitteista ja työkalupakki. Tavoitteiden saavuttaminen vaatii luonnollisesti jatkossakin ammattitaitoista ja herkkävaistoista pihasuunnittelua. Suunnitteluohjeen laatimisen jälkeen seuraavana vaiheena on seuranta- ja kehittymekanismien luominen sekä löytää toimiva tapa osallistaa käyttäjiä ja viedä heiltä saatu palaute hallitusti osaksi suunnitteluprosessia.

PÄIVÄKODIT PORVOOSSA

Porvoon kaupungin päiväkotiverkko käsittää tällä hetkellä 28 kunnallista päiväkotia. Ominaispiirteiltään kunnalliset päiväkodit ovat hyvinkin erilaisia. Maaseudulla sijaitsevat päiväkodit ovat luonnon ympäröimiä, joten niiden piha-alueet tarjoavat lapsille hyvät puitteet luonnon havainnointiin, tutkimiseen ja luontoelämysten kokemiseen. Myös urbaanissa ympäristössä, asutusalueiden yhteydessä sijaitsevat päiväkodit on usein kaavoitettu viheralueiden läheisyyteen ja päiväkodeista on helppo retkeillä lähiluontoon. Porvoon ydinkeskustassa päiväkodit sijaitsevat pienillä tonteilla ja pihat ovat pinta-alaltaan pieniä, joiden pääasiallinen pintamateriaali on turvasora ja kivituhka. Ydinkeskustassa olevien päiväkotien läheisyydessä on kuitenkin puistoalueita sekä Joonaanmäen ulkoilumetsä. Nämä viheralueet mahdollistavat puisto- ja metsäretket myös keskustan alueella toimiville päiväkoille.

PÄIVÄKOTIPIHAT VARHAISKASVATUSSUUNNITELMASSA

Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa on määritelty, että jokaisella lapsella on oikeus turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, jossa voi toimia ja leikkiä monipuolisesti. Tavanomaisen hoitopäivän aikana päiväkodin piha-alueella oleillaan keskimääräisesti 2-3 tuntia. Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset-oppaassa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005:17) määritellään päiväkotikäisten lasten liikunnan tarpeeksi vähintään 2 tuntia reipasta liikuntaa päivittäin. Suositusten mukainen liikunta toteutuu luonnollisesti omaehtoisena liikuntana lapsen liikkua ja leikkiessä jo hoitopäivän aikana jos ympäristö tarjoaa riittävästi virikkeitä liikkumiseen. Päiväkotipihan tulisi olla monipuolinen, turvallinen, elämyksellinen, toimiva ja liikuntaan kannustava ympäristö, joka on suunniteltu vastaamaan käyttäjien tarpeita sekä edistämään varhaiskasvatuksen pedagogisten tavoitteiden toteutumista. Välinekeskeisen suunnittelun sijaan pihojen toivotaan jatkossa olevan vehreämpiä ja virikkeellisempiä ympäristöjä, joissa lapsilla on mahdollisuus tutkia ja havainnoida luontoa ja vuoden aikojen vaihtelua.

PÄIVÄKOTIPIHOJEN HAASTEET PORVOOSSA

Kunnallisten päiväkotien pihoilla on Porvoossa useita ylläpidollisia tai toiminnallisia ongelmia, jotka toistuvat riippumatta siitä onko päiväkodin piha uusi tai vanha. Näitä toistuvia ongelmia ovat mm. turvahiekan leviäminen, pintavesien ohjautuminen ja lammikoituminen, kasvillisuusvalinnat, kasvillisuusalueiden sijoittelu, kasvillisuuden ylläpito, leikkivälineiden ylläpito sekä turva-alustojen ylläpito.

Päiväkotien piha-alueiden toimivuudesta etenkin liikuntaolosuhteiden näkökulmasta tehtyjen selvitysten perusteella on todettu, että tasaiset piha-alueet ovat virikkeettömämpiä kuin pihat, joissa on esimerkiksi metsäsaarekkeitä ja kalliokumpareita. Porvoossa on useita päiväkoteja joiden pihat ovat tasaisia sekä avoimia. Usein myös kasvillisuus on näillä piha-alueilla nuorta tai sitä ei juurikaan ole, mistä johtuen pihoiden on ongelmia tuulisuuden ja pölyävän hiekan kanssa. Monet päiväkotipihat sekä uudet, että vanhat ovat myös lämpimään vuodenaikaan paahteisia.

Pihan varjo-olosuhteiden lisäksi turvasora-alueiden, kivituhkapintojen ja kovien pinnoitteiden prosentuaalisia määriä pihan kokonaispinta-alasta sekä sijoitusta suhteessa viheralueisiin ja toisiinsa tulisi tarkastella huolellisemmin. Pääsääntöisesti kaikilla piha-alueilla turvasoran ja hiekan leviäminen kasvillisuusalueille ja muille pinnoitteille on ongelma, joka lisää myös ylläpitotöitä. Turvasora tekee asfaltti-, kiveys- ja tekonurmipinnat liukkaiksi ja lisää kaatumisriskiä. Kasvillisuusalueille ajautuva turvasora ja hiekka heikentää kasvien kasvuolosuhteita ja päiväkotien pihat muuttuvat pikkuhiljaa leikkivälineillä varustetuiksi hiekkakentiksi. Hiekkapiha on kuivina vuodenaikoina kuuma ja pölyävä sekä pienilmastoltaan heikko.

Porvoon alueella on muutamia päiväkoteja, joiden pihoja rakennettaessa tonteilla on säilytetty olemassa olevia kasvillisuusalueita, kuten männikköä ja kenttäkerroksen kasvillisuutta. Päiväkotien pihojen tulee kestää kovaa kulutusta ja näissä kohteissa kenttäkerroksen kasvillisuus on kulunut kokonaisuudessaan pois ja puiden juuristot ovat tulleet esille noin 10 vuodessa.

Pintavesien ohjautumiseen sekä pintamateriaaleihin, joita pitkin sadevedet kulkeutuvat sadevesiviemäriin tulee kiinnittää enemmän huomiota. Porvoossa useilla päiväkotipihoilla sadevesikaivoja on sijoitettu kivituhkapinnoille turvasora-alueiden läheisyyteen. Pihojen kivituhkapinnoissa on havaittavissa vesieroosion aiheuttamia uomia ja kaivojen ympärillä olevat kiveykset ovat sadeveden mukana kulkeutuneen kiviaineksen peitossa. Pintavesien mukana kaivoihin kulkeutuva kiviaines ja ylläpitotoimien riittämättömyys aiheuttaa kaivojen tukkeutumista ja kaivojen ympäristön lammikoitumista. Kiviaineksen kulkeutuminen sadevesikaivoihin lisää tarpeettomasti ylläpitotöitä ja ylläpidon kustannuksia. Sadevesikaivot tulee jatkossa varustaa hiekkakorilla.

Leikkivälineiden turva-alustojen toimivuus ja ylläpidettävyys on osoittautunut äärimmäisen haastavaksi Porvoon päiväkotien pihoiden turvasora on yleisimmin päiväkotipihoilla käytetty turva-alusta, mutta sen miinuspuolena on hallitsematon leviäminen koko piha-alueelle. Valettuja turva-alustoja ja paloina asennettavia turvamattoja on käytetty joissakin kohteissa, mutta nämä molemmat turva-alustavaihtoehdot ovat osoittautuneet ilkeille herkiksi materiaaleiksi. Myös joidenkin leikkivälineiden, kuten jousikiikkujen huoltaminen on osoittautunut tarpeettoman vaikeaksi jos leikkiväline on sijoitettu valettavalle turva-alustalle. Näissä tapauksissa turva-alustaa on jouduttu rikkomaan, jotta leikkivälinettä on pystytty huoltamaan tai korjaamaan.

PÄIVÄKOTIPIHAN JÄSENTELY

Porvoon kaupungin päiväkotien piha-alueet jaetaan eri osiin pihalla tapahtuvien toimintojen ja päiväkotilasten iän mukaan. Päiväkodin piha jaotellaan pienten lasten ja isojen lasten pihaksi, kuitenkin niin että lapsilla on mahdollisuus liikkua päiväkodin pihalla vapaasti. Tarvittaessa pihan eri alueita tulisi voida rajata esimerkiksi liikuteltavien aitojen avulla. Lisäksi pihasta erotetaan omaksi alueekseen pelikenttä, ajorata ja kasvillisuusalueet. Kasvillisuusalueet suunnitellaan mahdollisimman laajoiksi yhtenäisiksi kokonaisuuksiksi ja vältetään pieniä pirstaleisia pensasistutusalueita. Leikkivälinealueista suunnitellaan useamman leikkivälineen kokonaisuuksia, mikä mahdollistaa laajempien yhtenäisten turva-alusta alueiden toteuttamisen sekä luo puitteet vuorovaikutteisten leikkien toteutumiselle.

SUUNNITTELUN PERIAATTEET

Porvoon kaupungin päiväkotipihojen suunnittelussa toivotaan jatkossa hyödynnettävän enemmän olemassa olevaa kasvillisuutta, puustoa ja rakennettavan tontin luontaisia piirteitä. Esimerkiksi metsäisillä tonteilla männikön ja kenttäkerroksen kasvillisuuden säilyttämisen mahdollisuuksia tulee tarkastella pihaa suunniteltaessa.

Kenttäkerroksen kasvillisuus, kuten metsänpohja ei kestä kovinkaan hyvin kulutusta ja päiväkotien pihoiden viheralueet joutuvat erityisen kovalle kulutukselle. Olemassa olevan kasvillisuuden ja etenkin hyväkuntoisten puiden säilyttäminen uusia piha-alueita suunniteltaessa on tavoiteltavaa, mutta silloin suunnittelussa on kiinnitettävä erityisesti huomiota kulkureitteihin ja suunnitteluratkaisuihin, joilla säilytettävät kasvillisuusalueet saataisiin kestäväksi piha-alueiden kovaa kulutusta sekä rakentamisen aikana pihaan kohdistuvaa rasitusta.

Puustoinen ja kumpareinen piha on virikkeellisempi sekä varjo-olosuhteiltaan ja pienilmastoltaan parempi kuin tasainen ja aukea piha-alue. Korkeita rakennettuja kumpareita ja niihin rakennettuja rinneliukumäkiä tulee kuitenkin välttää, koska jyrkkärinteiset kumpareet ovat vaikeasti ylläpidettäviä sekä muuttuvat märkinä vuoden aikoina liukkaiksi ja mutaisiksi.

Pintavesien mukana pintavesikaivoihin kulkeutuva hiekka ja kiviaines lisäävät tarpeettomasti ylläpitotöitä. Pintavesiä tulee ohjata maaperän ja pohjaveden korkeuden asettamien rajoitteiden puitteissa viivytettäväksi tai imeytettäväksi viheralueille, nurmipinnan alla oleviin sorasaartoihin, sorasilmäkeisiin tai hulevesikiveyksille. Pintavesikaivot tulee ensisijaisesti sijoittaa muille pintamateriaaleille kuin kivituhkapinnoille.

Turva-alustaa valittaessa ja suunnitteluratkaisuissa tulee huomioida turva-alustan rajautuminen ympärillä oleviin pintamateriaaleihin, irtomateriaalin kulkeutuminen muille pintamateriaaleille sekä suunnitellun turva-alustan soveltuvuus kohteen leikkivälineisiin myös ylläpidon näkökulmasta.

Pintamateriaalit

Päiväkotien pihoilla käytetään monipuolisesti erilaisia pintamateriaaleja. Eri pintamateriaalien osuus prosentteina pihan kokonaispinta-alasta jakautuu seuraavasti :

Kiveys 10 %
Asfaltti 20 %
Kivituhka 38 %
Turvasora 2 %
Valettu turva-alusta 3 %
Tekonurmi 2 %
Nurmikko 15 %
Pensaat 10 %

Kulkuväylät

Päiväkotirakennusten sisäänkäyntien läheisyydessä olevien kulkuväylien tulee olla päällystetty kiveyksellä ja/tai asfaltilla sisätiloihin kulkeutuvan hiekan vähentämiseksi. Muiden kulkuväylien pinnankallistuksissa, sijoittamisessa ja pintamateriaaleissa kiinnitetään huomiota käytettävyyteen, kestävyys, ylläpitoon sekä pintavesien ohjautumiseen ja imeytymiseen.

Leikkivälineet

Päiväkotipiha leikkivälineiden tulisi olla turvallisia, monipuolisia, virikkeellisiä, sekä rakennuksen ja piha-alueen ilmeeseen sopivia. Pihoihin asennettävien leikkivälineiden tulee täyttää turvallisuusstandardin SFS-EN 1176 esitetyt vaatimukset ja niiden sijoittaminen piha-alueelle tulee suunnitella siten, että turva-aluevaatimukset vaatimukset täyttyvät moitteettomasti. Turva-alueiden tulee mahtua leikkivälineille suunnitellulle alueelle sen verran väljästi etteivät turva-alueet ole aivan kiinni toisissaan. Leikkivälineiden lasten leikkien kannalta kriittisissä kohdissa olevien metalliosien tulee olla pinnoitettuja tai maalattuja.

Hyvä leikkiväline tarjoaa virikkeitä liikkumiseen, leikkimiseen ja voi toimia esimerkiksi mielikuvitusleikkien yhtenä tapahtumapaikkana. Leikkivälineet sijoitetaan ikäryhmien mukaan samoille alueille. Tavoitteena on kuitenkin, että lapset voivat vapaasti siirtyä leikkimään haastavampiin leikkivälineisiin sitä mukaan kun omat taidot kehittyvät.

Päiväkodin pihalla tulee olla vähintään keinoja, kiipeilyteline, hiekkalaatikko, liukumäki, leikkimökki tai leikkikatos sekä joitakin alle 3-vuotiaille suunnattuja leikkivälineitä. Pie-nemmille lapsille suunnattuja leikkivälineitä voi olla useampi samanlainen/ samantapainen leikkiväline, jolloin leikin on mahdollista jatkua luontevasti välineeltä toiselle. Päivä-

kotihenkilöstön kokemusten pohjalta leikkivälineellä jonottaminen vähentää leikkimistä ja liikkumista. Tavanomaisten keinujen lisäksi päiväkotipihaalla tulee olla linnunpesäkeinu tai joku muu vastaava keinu, johon mahtuu useampi lapsi samanaikaisesti. Hiekkalaatikon on oltava riittävän suuri ja sen läheisyyteen voidaan sijoittaa vesileikkiasema tai vesileikkipöytä. Hiekkalaatikon tulee sisältää varjoa ja sateensuojaa antavia rakenteita. Tällaisia rakenteita ovat esimerkiksi osan hiekkalaatikosta peittävä katos tai katoksen omaiset rakenteet. Myös leikkimökki tai leikkikatos voidaan sijoittaa suhteellisen lähelle hiekkalaatikkoa, jolloin mökin ja hiekkalaatikon välillä tapahtuva vuorovaikutteinen leikki onnistuu helpommin. Valvottavuuden ja päiväkotipihojen iltakäytön näkökulmasta avoimempi leikkikatos on todettu toimivammaksi vaihtoehdoksi kuin umpinainen leikkimökki.

Turva-alustat

Leikkivälineiden turva-alueiden ja turva-alustojen tulee olla turvallisuusstandardien SFS-EN 1176 ja SFS-EN 1177 esitettyjen vaatimusten mukaisia. Turva-alustana päiväkodin pihaalla voidaan käyttää turvasoraa, turvahaketta, valettua turva-alustaa tai ns. Safegrass-turva-alustaa. Käytettävä turva-alusta tulee valita huolellisesti ja valinnassa on huomioitava elinkaarikustannusten lisäksi myös käytettävyys, ylläpito, rajautuminen ympäristöön, mahdolliset esteettömyysvaatimukset sekä ilkivallasta aiheutuvat ongelmat.

Reunat ja rajaukset

Päiväkotien pihasuunnittelussa tulee huomioida tarkemmin eri pintamateriaalien rajautuminen toisiinsa sekä rajapintojen käsittely. Irtomateriaalin kuten turvasoran, kivituhkan tai kasvialustan kulkeutuminen muille pintamateriaaleille tulisi minimoida selkeillä rajauksilla. Eri pintamateriaalien rajaaminen esimerkiksi reunakivillä tai leikkivälinealueen selkeä erottaminen kasvillisuusalueesta korkoerolla helpottaa ylläpitöitä ja auttaa piha-alueen yleisilmeen säilymistä siistinä.

Aidat ja portit

Päiväkodin pihaa ympäröivänä aitana käytetään pulverimaalattua kolmilankaelementti aitaa. Aidan värin tulee olla neutraali ja ympäristöön sulautuva. Aidan minimikorkeusvaatimus on 1200 mm, mutta suositeltava korkeus päiväkodin aidalle on kuitenkin 1600 mm. Päiväkodin pihassa olevan pallokentän ympärillä aidan tulee olla 2000 mm korkea. Porttien lukkomekanismin tulee olla kaksinkertainen. Käyntiporttien on oltava noin 1000 mm leveitä ja ajoportin 3000 mm leveä. Käyntiportin ja ajoportin tulee olla erillisiä elementtejä ja niiden korkeuden on oltava 1600 mm.

Katokset

Päiväkotien pihoilla tulee olla riittävästi varjoisia paikkoja ja katoksia, minne lapset ja päiväkodin henkilöstö voivat tarpeen vaatiessa vetäytyä suojaan auringolta tai sateelta. Katoksia tulee olla useampia ja pihaa suunniteltaessa tulee säilyttää tontilla olevaa puustoa. Muutaman isokokoisemman, ankkuroitavan puuntaimen istuttamista on mahdollista harkita tapauskohtaisesti jos tontilla olevaa puustoa ei ole mahdollista säilyttää. Päiväkodin

pihalla olevien katosten tulee olla turvallisuusstandardien SFS-EN 1176 ja SFS-EN 1177 esitettyjen vaatimusten mukaisia.

Kalusteet

Päiväkodin pihakalusteiden tulee olla kiinteästi asennettavia. Roska-astioiden tulee olla helposti tyhjennettäviä. Toimivin malli on kannellinen roska-astia, jonka sisällä on helposti vaihdettavissa oleva muovipussi. Kaikkien kalusteiden metalliosien tulee olla pulverimaalattuja.

Valaistus

Valaisinpylväiden tulee olla puisia tai pulverimaalattuja. Valaisimia tulee olla riittävästi ja niiden tulee olla tarkoituksenmukaisesti sijoitettuja, koska puutteellinen valaistus vaikeuttaa päiväkodin henkilökunnan työskentelyä pimeään vuodenaikaan. Päiväkotien pihoihin käytetään LED-valaisimia.

Kasvillisuus

Porvoon kaupungin päiväkotipihojen kasvivalintoja halutaan selkeyttää pihojen toimivuuden, kasvillisuuden tarkoituksenmukaisen käytön sekä ylläpitotason parantamiseksi. Päiväkotipihoilla käytettävän kasvillisuuden tulisi lisätä päiväkodissa työskentelevien sekä lasten viihtyvyyttä piha-alueella. Kasvillisuuden tarkoituksena on myös parantaa pihan pienilmastollisia olosuhteita, tuoda sopivasti varjopaikkoja pihalle, toimia tilanjakajana ja rikastuttaa päiväkotipihaa leikki- ja liikuntaympäristönä. Kasvillisuusvalinnoissa oleellista on Suomen ilmastossa kestävien lajien ja lajikkeiden valinta, kasvillisuuden koristearvo eri vuodenaikoina, kukinnan ajoittuminen keväaseen tai loppukesään sekä kasvillisuuden pysyminen elinvoimaisena kohtalaisilla hoitotoimenpiteillä. Päiväkotipihojen kasvivalinnoissa tulee suosia FinE-tunnuksella merkittyjä taimia. Suomalaisen laatutaimen FinE-tunnus takaa kasvien paremman ilmastollisen, kasvitautien- sekä tuholaisten kestävyuden. Päiväkotien pihoihin tulee istuttaa vähintään 3 eri puulajia ympäristön monimuotoisuuden lisäämiseksi.

Maastonmuotoilu

Tasaisia piha-alueita voidaan elävöittää maastonmuotoilujen avulla. Maastonmuotoiluun voidaan käyttää pihan maanrakennustöissä kaivettavia maamassoja, mikäli nämä maamassat eivät sisällä terveydelle haitallisia aineita. Päiväkotien pihoihin olevien maastonmuotoilujen tulee olla loivia ja ylläpidettävissä päältä ajettavalla ruohonleikkurilla.

Lumitila

Pihasuunnitelmassa tulee esittää lumen sijoituspaikat. Lumitilaksi osoitettujen alueiden tulee olla riittävän suuria ja niiden sijoittamisessa huomioidaan myös sulamisvesien vaikutus pihan toimivuuteen keväisin. Lumitilaksi osoitettua aluetta ei saa sijoittaa tekonurmi-alueille tai pensasistutusten päälle.

TEEMAT

Porvoon kaupungin tavoitteena on ohjata päiväkotipihojen suunnittelua selkeämmäksi, yhtenäisemmäksi, käytössä olevilla resursseilla ylläpidettäviksi sekä innovatiivisella otteella porvoolaista maisemaa ja identiteettiä ilmentäviksi. Pihasuunnittelun ideoinnin avuksi porvoolaisuutta ja paikallista identiteettiä on avattu neljällä teemalla. Näistä teemoista on löydettävissä elementtejä, joita voidaan hyödyntää päiväkotien pihasuunnittelussa ja luoda tällä tavoin omaleimaisia, porvoolaisia päiväkotipihoja.

Meri ja saaristo

Porvoon kaupunki on kokonaispinta-alaltaan 2140 km², josta meripinta-alaa on noin 1475 km². Meri, saaristo, kalliot, koukeroiset männiköt ja rannikkomaisemat ovat oleellinen osa porvoolaista maisemakuvaa.

Porvoon merellistä ilmettä voi tuoda päiväkotien pihoille kivien, havukasvien, kuntan, turvahakkeen ja leikkivälinevalintojen kautta. Jos rakennettava tontti sijaitsee metsäisellä alueella, tulee olemassa olevaa luontotyyppiä, kasvillisuutta ja esimerkiksi avokalliota hyödyntää ja korostaa piha-alueen suunnittelussa.

Porvoonjokilaakso

Porvoonjokilaakso on Suomenlahden rannikolta sisämaahan ja Hämeeseen vienyt historiallinen kauppareitti. Porvoonjokilaakso on eteläisen Suomen viljely- ja kulttuurimaisemaa, jonka maisemarakenne on suuntautunut viimeisimmän jääkauden virtaussuunnan mukaisesti luoteesta kaakkoon. Jokilaakson maisemakuva rakentuu kumpuilevista metsiköistä, viljavasta jokilaaksosta sekä historiallisista rakennus- ja asutusalueista.

Perinnepihojen Porvoo

Porvoon vanhassa kaupungissa on edelleen nähtävissä hyvin erilaisia piha-alueita, jotka voidaan jakaa niiden luonteen mukaan neljään pihatyyppiin: kauppiaspihat, isot talous- ja puutarhapihat, pienet asuinpihat ja hyötypuutarhat. Tyypillinen kauppiastalon piha on pääasiassa kivetty piha, jossa on voinut olla vain pieni puutarha, ryytimaa tai monilajinen perennapenkki talon seinustalla. Muut isommat tontit jakautuivat talouspihaan ja puutarhaan. Pienellä asuinpihalla perennapenkkejä tai kasvimaita oli vain suojaisissa kulmissa, seinustalla tai tontin nurkissa. Lähes jokaisessa vanhan kaupungin korttelissa osa tonteista oli ainoastaan hyötypuutarhoina. Pihat olivat ennen monenlaisen toiminnan tapahtumapaikkoja. Paikkojen arvojärjestyksestä ilmaistiin käytävien ja piha-alueen erilaisilla pintamateriaaleilla, istutuksilla sekä puiden erilaisella hoitotavalla. Pääsisäänkäynti oli arvokkainta osaa pihasta ja sitä korostettiin kiveyksillä sekä istutuksilla. Usein myös sisäänkäynnin läheisyydessä seinustalla oli istutuksia mm. monilajisia perennapenkkejä. Piha-alueen käytävillä oli usein kaarevat linjat ja tiloja oli saatettu jakaa kasvillisuudella. Pensasaita oli muodikas jo 1700-luvulla ja pihossa saattoi olla syreeneistä istutettu lehvämaja. Hyötykasvimaalla oli suorat käytävät ja alue oli usein jaettu neljään suorakaiteen muotoiseen osaan. Hyötypuutarhassa käytettiin kohopenkkejä ja hedelmäpuut istutettiin riviin aidan viereen, käytävän varrelle tai kasvimaan kulmiin. Osa pihasta saattoi olla karjan käymää aluetta, jolla kasvoi monilajista pihakettoa. Perinnepihan tuntua päiväkotipihoihin voisi tuoda marjapensaat, hedelmäpuut, lehväholvi tai monilajinen perennapenkki.

Keskiaikainen puutarha

Porvoo on yksi Suomen kuudesta keskiajalla kaupunkioikeudet saaneesta kaupungista. Porvoo sai kaupunkioikeudet n. vuonna 1380. Vanhan Porvoon asemakaavassa on edelleen nähtävissä keskiaikaisia piirteitä, mutta muuten keskiaikaisesta Porvoosta ja elämästä kaupungissa on verrattain vähän tietoa. Euroopassa keskiaikainen puutarha perustui kolmijakoon: kukkanurmi, hedelmätarha ja yrttitarha. Nämä kolme puutarhan osaa eroteltiin toisistaan matalilla muureilla, aidoilla tai pensasaidoilla. Myös tasoeroja käytettiin eri puutarhan osien yksilöimiseen. Keskiaikaisen puutarhan ihannehajaratkaisu oli neliö tai lyhyt suorakaide. Yrttitarhat rakentuivat säännöllisistä suorakaiteen muotoisista kohopenkeistä, joissa kasvatettiin yrttejä, kukkia ja vihanneksia. Kukkanurmella oli keskiaikaisessa puutarhassa keskeinen asema oleskelutilana. Kukkanurmea rajaavassa muurissa saattoi olla istumapaikoiksi tarkoitettuja nurmipenkkejä. Keskiaikaisen puutarhan ajatusta voisi hyödyntää päiväkotipihoilla mm. erottamalla toisistaan leikkivälinealueet ja nurmipintaiset oleskelu- ja leikkialueet matalalla muurirakenteella.

PORVOO

BORGÅ

PÄIVÄKOTI- JA KOULUPIHOJEN KASVILLISUUS

Johdanto

Porvoon kaupungin kiinteistöjen piholla olevat viheralueet muodostavat laajan hallinnoitavan ja ylläpidettävän kokonaisuuden kaupungin viheromaisuudesta. Porvoon kaupungin tavoitteena on ohjata kasvillisuusalueiden suunnittelua ja toteutusta rakennuttajaorganisaation ja ylläpitotoimen käytettävissä olevien resurssien mukaiseksi. Kiinteistöjen piholle suunniteltavien viheralueiden sekä käytettävän kasvillisuuden on oltava kestävää sekä kohtalaisen helposti ylläpidettävää. Erityisen tärkeää kasvillisuusalueiden suunnittelussa on myös viheralueiden toimivuus ja niiden tuoma lisäarvo kiinteistöjen käyttäjille sekä kasvillisuuteen liittyvät elämykset kaikkina vuoden aikoina. Porvoon kaupungin strategiassa on määritelty, että ympäristöstä huolehditaan kestävä kehityksen periaattein. Kaupungin päiväkotien ja koulujen viheralueiden kasvivalintoja halutaan selkeyttää pihojen toimivuuden, kasvillisuuden tarkoituksen mukaisen käytön sekä ylläpitotason parantamiseksi. Kasvillisuusvalinnoissa oleellista on Suomen ilmastossa kestävien lajien ja lajikkeiden valinta, kasvillisuuden koriste-arvo eri vuoden aikoina, kukinnan ajoittuminen kevääseen tai loppukesään sekä kasvillisuuden pysyminen elinvoimaisena kohtuullisilla hoitotoimenpiteillä. Päiväkoti- ja koulupihojen kasvivalinnoissa tulee suosia suomalaisen laatu-taimen FinE-tunnuksen saaneita lajikkeita. FinE-tunnus takaa kasvien paremman ilmastollisen, kasvitautien- sekä tuholaisten kestävyuden.

Lehtipuut

Metsävaahtera, *Acer platanoides* 15 m × 8 m

Suurikokoinen ja pitkäikäinen puu, jolla on näyttävä syysväri. Soveltuu yksittäiseksi pihapuuksi tontille, jossa on runsaasti tilaa. Yksittäispuun istutussyys on 10 metriä. Metsävaahteraa ei suositella istutettavaksi autotien reunaan, koska se kärsii tiesuolasta ja nuoren puun runko voi saada aurauksessa helposti runkovaurioita. Metsävaahteran siemenistä kasvaa helposti siementaimia esimerkiksi pensasalueiden sekaan, mistä syystä pihaan istutettu vaahtera lisää jonkin verran kasvillisuusalueiden ylläpitotöitä.

Tammi, *Quercus robur* 15-20 m × 7-10 m

Tammi on pitkäikäinen arvopuu ja luonnonkasvi. Tammi on yleinen kartano- ja huvilakasvi. Suuren kokonsa vuoksi tammi sopii pihapuuksi tontille, jossa on runsaasti tilaa.

Kartiotammi, *Quercus robur* ”Fastigiata” 10-15 m × 2-3 m

Kartiotammi on tammen pylväsmuotoinen lajike. Latvus on pitkä ja kapea, minkä vuoksi kartiotammea voidaan käyttää myös piholla, joihin ei voida istuttaa leveälatvaisempia puita. Kartiotammi viihtyy parhaiten syvämultaisessa ja suojaisessa kasvupaikassa.

Tervaleppä, *Alnus glutinosa* 15-20 m × 8-12 m

Tervaleppä on moneen käyttötarkoitukseen sopiva syväjuurinen luonnonkasvi, joka kestää hyvin tuulta ja tiesuolaa sekä kohtalaisen hyvin runkovaurioita. Tervalepät eivät kuitenkaan kestä maatäyttöjä juuristoalueella. Puu kasvaa kohtalaisen nopeasti ja sen tyypeä sitova juuristo parantaa maaperää. Tervaleppä ei tee juurivesoja, eikä sitä tarvitse leikata, mutta tarpeen vaatiessa puu kuitenkin kestää leikkaamista erittäin hyvin.

Pilaritervaleppä, *Alnus glutinosa f. pyramidalis* 10-15 m × 2-4 m

Pilaritervaleppä 'Sakari' on tervalepän pystykasvuinen muoto. Pilaritervalepän latvus on kapea, joten se sopii käytettäväksi pienilläkin pihoilla tai katualueilla.

Rauduskoivu, *Betula pendula* 20-25 m × 7-12 m

Maan laadun suhteen vaatimaton pioneeripuu, joka sietää hyvin sekä kuivuutta että ajoittain seisovaa vettä. Rauduskoivut eivät kuitenkaan kestä maatäyttöä juuristoalueella. Puunrungon vaurioituessa koivuihin tulee helposti lahovikoja. Päiväkotien pihoilla sopii istutettavaksi etäämmälle rakennuksista.

Hieskoivu, *Betula pubescens* 15-20 m × 8-12 m

Maan laadun suhteen vaatimaton pioneeripuu, joka sietää hyvin sekä kuivuutta että ajoittain seisovaa vettä. Hieskoivut eivät kuitenkaan kestä maatäyttöä juuristoalueella. Puunrungon vaurioituessa koivuihin tulee helposti lahovikoja. Päiväkotien pihoilla sopii istutettavaksi etäämmälle rakennuksista.

Pirkkalankoivu, *Betula f. bircalensis* 10- 15 m × 5-7 m

Koivun liuskalehtinen muoto, joka jää kooltaan pienemmäksi kuin rauduskoivu. Pirkkalankoivun syysväri on himmeän oranssinkeltainen. Voidaan istuttaa rakennustenkin lähistöön, koska lajike tuottaa niukasti siitepölyä.

Loimaankoivu, *Betula pendula f. crispa* 10-15 m × 5-7 m

Rauduskoivun liuskalehtinen erikoismuoto, joka jää kooltaan pienemmäksi kuin rauduskoivu. Loimaankoivu tuottaa niukasti siitepölyä, joten se soveltuu istutettavaksi rakennustenkin läheisyyteen.

Taalainkoivu, *Betula pendula 'Dalecarlica'* 10-15 m × 5-7 m

Taalainkoivu on Ruotsista Taalainmaalta 1700- luvulla löydetty rauduskoivun liuskalehtinen ja riippaoksainen erikoismuoto. Taalainkoivua on käytetty Suomessa kartanoiden ja huviloiden pihapiireissä. Taalainkoivu tuottaa niukasti siitepölyä, joten sitä voidaan istuttaa rakennustenkin läheisyyteen.

Keltamarjapihlaja, *Sorbus aucuparia 'Xanthocarpa'* 4-12 m × 4-6 m

Kotipihlajan tapainen, mutta keltamarjainen pihlajan lajike. Keltamarjapihlaja on pyöreälatvainen ja usein monirunkoinen puu. Se kasvaa nopeasti 20-vuotiaaksi asti, kestää hyvin leikkausta ja uusiutuu kanto- ja juurivesoista.

Pylväspihlaja, *Sorbus aucuparia 'Fastigiata'* 4-12 m × 1,5 -2,5 m

Pieneenkin pihaan sopiva pylväsmäinen, tukevaoktainen pikkupuu. Pylväspihlaja on FinE- lajike.

Ruotsinpihlaja, *Sorbus intermedia* 4-10 m × 2-4 m

Ruotsinpihlaja on pienehkö 4-10 metriseksi kasvava puu, joka kasvaa nuorena melko nopeasti. Ruotsinpihlaja kehittyy muiden pihlajien tavoin herkästi monirunkoiseksi. Ruotsinpihlajaa ei tarvitse leikata, mutta tarvittaessa se kestää hyvin leikkaustakin.

Suomenpihlaja, *Sorbus hybrida* 4-10 m × 2-4 m

Pienehkö puu, joka kasvaa nuorena melko nopeasti ja kehittyy herkästi monirunkoiseksi. Suomenpihlajaa ei tarvitse leikata, mutta tarvittaessa se kestää hyvin leikkaustakin.

Taatanpihlaja, *Sorbus x thuringiaca 'Fastigiata'* 5-10 m × 3-4 m

Taatanpihlaja on saksanpihlajan ja kotipihlajan risteymä, joka kapealatvaisena pikkupuuna mahtuu pieneenkin pihaan. Puun oksat kasvavat nuorena yläviistoon, mutta vanhemmiten latvus levenee hieman. Syysväri on yleensä keltainen. Taatanpihlaja kestää tarvittaessa hyvin leikkausta.

Tuurenpihlaja, *Sorbus 'Dodong'* 5-10 m × 4-5 m

Tuurenpihlaja on melko pystyoktainen, keskikokoinen koristepuu, joka kasvaa nuorena nopeasti. Tuurenpihlajalla on näyttävä punaisenoranssi ruskaväri. Tuurenpihlaja kestää tarvittaessa hyvin leikkausta.

Hedelmäpuut

Hapankirsikka, *Prunus cerasus 'Kalmarin morelli'*

'kalmarin morelli' on kestävä, komea ja riippaoktainen puu. Monikäyttökasvi, joka sopii myös koristepuuksi. FinE-lajike.

Hapankirsikka, *Prunus cerasus 'Rauhalan morelli'*

Kestävä monikäyttöinen kirsikkapuu. Sopii hyvin myös koristepuuksi. FinE-lajike.

Hapankirsikka, *Prunus cerasus 'Sikkolan kuulasmarja'*

Runsaasti kukkiva, monikäyttöinen kirsikkapuu. Hyvä pölyttäjälajike. FinE-lajike.

Hapankirsikka, *Prunus cerasus 'Varjomorelli'*

Itsepölytteinen lajike, joka on omajuurisena pieni ja laakea latvuksinen puu. Isot tummanruskean punaiset hedelmät kypsyvät elo-syyskuun vaihteessa. FinE-lajike.

Luumu, *Prunus domestica* 'Sinikka'

Aikainen ja maukas luumulajike. Puu on hillittykasvuinen ja pyöreä latvuksinen ja sen lehdistö on sinertävän vihreä. Täysin itsepölytteinen lajike. FinE-lajike.

Marjaomenapuu, *Malus baccata*

Marjaomenapuu on erittäin talvenkestävä koristeomenapuu, jonka pienet punaiset hedelmät ovat syötäviä ja niitä voidaan käyttää hilloihin ja mehuihin. Marjaomenapuu kukkii runsaasti jo toukokuun loppupuolella ja on suhteellisen vaatimaton kasvualustan suhteen. Marjaomenapuuta on käytetty huviloiden ja kartanoiden puutarhoissa.

Paratiisiomenapuu, *Malus prunifolia*-ryhmä 'Ranetka purpurovaja'

'Ranetka purpurovaja' on hillittykasvuinen ja kapealattainen paratiisiomenapuu. Puu voi aloittaa kukinnan jo kaksivuotiaana taimena. Kukinta-aika on touko-kesäkuun vaihteessa. FinE-lajike.

Paratiisiomenapuu, *Malus prunifolia*-ryhmä 'Rescue'

'Rescue' on ruvenkestävä, 4-5 metriä korkea ja pyöreälattainen paratiisiomenapuu. Puu kukkii aikaisin runsain, valkoisin kukin ja on hyvä pölyttäjä tarhaomenapuulle. Hedelmät ovat 3,5-4 cm ja ne kypsyvät elokuun lopulta alkaen. 'Rescue' on FinE-lajike.

Purppuraomenapuu, *Malus purpurea*-ryhmä 'Marjatta'

'Marjatta' on hyvin kestävä, pyöreälattainen ja siro puu. Tummanroosat kukat puhkeavat touko-kesäkuun vaihteessa. Marjamaiset pienet hedelmät koristavat puuta myös lehdettömään aikaan, mutta puuta ei tule istuttaa liikennealueille tielle putoavien hedelmien vuoksi.

Tarhaomenapuu, *Malus domestica* 'Konsta'

Leveähkö ja melko voimakaskasvuinen omenapuu, jonka sato korjataan syyskuun loppupuolella. Satoa kypsytetään varastossa pari viikkoa. FinE-lajike.

Tarhaomenapuu, *Malus domestica* 'Pekka'

Erinomainen pölyttäjälajike, jonka sato kypsyy syyskuun puolivälissä. Puu on pienikokoinen ja lajin oksisto on kasvutavaltaan laaja ja hyväkulmainen. FinE-lajike.

Tarhaomenapuu, *Malus domestica* 'Pirja'

'Pirja' on aikainen ja satoisa kesäomenalajike. Puu on hillittykasvuinen ja sato kypsyy elokuun puolivälissä. FinE-lajike.

Tarhaomenapuu, *Malus domestica* 'Samo'

Aikaisin satoikään tuleva syysomenalajike, joka kukkii jo varhain keväällä. Puun kasvutapa on rehevä ja leveä, mutta latvus ei kuitenkaan kasva korkeaksi. FinE-lajike.

Tarhaomenapuu, *Malus domestica* 'Sandra'

'Sandra' on melko voimakasvuinen ja suurikokoinen puu. Sato korjataan syyskuun puolivälissä ja hedelmät ovat syöntikypsiä syyskuun lopussa. FinE-lajike.

Lehtipensaat

Isotuomipihlaja, *Amelanchier spicata* 500 cm × 350 cm

Kestävä, korkea ja pystykasvuinen pensas, jonka marjat ovat syötäviä. Isotuomipihlaja muodostaa runsaasti juurivesoja. Sen vuoksi pensas sopii istutettavaksi paikkaan, jossa se voi kasvaa ja levitä suhteellisen vapaasti. Isotuomipihlaja kukkii toukokuussa ja sillä on kaunis oranssinkeltainen syysväri.

Sirotuomipihlaja, *Amelanchier laevis* 350 cm × 250 cm

Sirotuomipihlajan lehdistö on keväällä puhjetessaan ruskeanpunainen ja kukinta ajoittuu toukokuun loppuun. Pensas kasvaa hillitysti ja tekee niukasti tyvivesoja. Sirotuomipihlajan syysväri on oranssinpunainen. Vanhana pensaan oksisto on kauniisti mutkainen.

Mongolianvaahtera, *Acer tataricum subsp. ginnala* 500 cm × 400 cm

Mongolianvaahtera on tehokkaasti tuulelta ja melulta suojaava iso pensas tai vanhemmiten pieni puu. Pensas kasvaa melko nopeasti ja on pitkäikäinen. Mongolianvaahtera ei siedä seisovaa vettä eikä tiivistä savimaata. Mongolianvaahteran syysväri on oranssinpunainen.

Pihasyreeni, *Syringa vulgaris* 400 cm × 250 cm

Perinteinen, hyvin talveä kestävä pensas, jota on käytetty paljon myös kartanoiden ja huviloiden puutarhoissa. Pihasyreeni kasvaa hitaasti, mutta varttuneena pensaana se muodostaa runsaasti juurivesoja ja pensaasta kehittyy leveä kasvusto. Pihasyreenin syysväri on keltainen.

Punapaju, *Salix purpurea* 150-250 cm × 120-200 cm

Punapaju on nopeakasvuinen ja maaperän suhteen vaatimaton suoja- ja kosteikkopensas. Pensaana kasvutapa on tiheä, pysty ja pyöreähkö. Punapajun oksisto on punaruskea, joten pensaalla on koristearvoa myös lehdettömään vuodenaikaan.

Kääpiöpunapaju, *Salix purpurea* 'Nana' 50-100 cm × 80-120 cm

Kääpiöpunapaju on nopeakasvuinen ja maaperän suhteen vaatimaton suoja- ja kosteikkopensas. Pensaana kasvutapa on tiheä, pysty ja pyöreähkö. Muuten samanlainen kuin punapaju, mutta pensas on pienempi ja ohutoksisempi.

Peittopaju, *Salix x aurora* 'Tuhkimo' 40-50 cm × 200 cm

Peittopaju on talvenkestävä ja nopeasti leviävä pensas, joka ei tarvitse vuosittaista leikkaamista. Peittopajua esiintyy Suomessa myös luonnonkasvina. FinE-lajike.

Paljakkapaju, *Salix glauca* var. *callicarpaea* 'Haltia' 30-40 cm × 200 cm

Paljakkapaju on talvenkestävä ja nopeasti leviävä pensas, joka ei tarvitse vuosittaista leikkaamista. Pensaankokot ovat punaiset, joten pensaalla on koristearvoa myös lehdettömään vuodenaikaan. Peittopajua esiintyy Suomessa myös luonnonkasvina. FinE-lajike.

Kultaherukka, *Ribes aureum* 150 cm × 150 cm

Kultaherukka on kasvupaikansuhteen vaatimatonta pensas, joka sietää melko hyvin tuulta, tiesuolaa ja ilmansaasteita. Kultaherukka kukkii runsaasti keltaisin kukin touko-kesäkuun vaihteessa. Pensas risuuntuu nopeasti, joten se vaatii säännöllistä leikkaamista. Kultaherukka tekee kohtalaisen runsaasti juurivesoja. Syysväri on kirkkaanpunainen.

Lamoherukka, *Ribes glandulosum* 30-50 cm × 100-150 cm

Lamoherukka on talvenkestävä ja terve laji. Pensas leviää tehokkaasti eli on erinomainen peittopensas. Lehdet puhkeavat pensaaseen aikaisin, jopa huhtikuussa. Syysväri on viinin- tai oranssinpunainen. Pensaalla ei ole erityistä leikkaustarvetta.

Taikinamarja, *Ribes alpinum* 100-150 cm × 70-120 cm

Aikaisin keväällä vihertyvä pensas, jota esiintyy Suomessa myös luonnonkasvina. Taikinamarja soveltuu hyvin puiden aluskasviksi, leikattaviin pensasaitoihin sekä pensasryhmiin. Taikinamarja kestää hyvin lumenpainoa, tuulta ja ilmansaasteita. Nopeasti risuuntuvana pensaana se vaatii kuitenkin säännöllistä leikkaamista. Pensas kukkii toukokuussa. Syysväri on keltainen. Taikinamarjan marjat ovat syömäkelpoisia, mutta mauttomia.

Keltavuohenkuusama, *Diervilla lonicera* 'Helo' 80 cm × 130 cm

Peittävä pensas, jonka koristearvo on rehevässä lehdistössä. Korkeus n. 1 metrin. Syysväri keltainen ja aurinkoisessa paikassa punainen. FinE-lajike.

Lamovuohenkuusama, *Diervilla x splendens* 'Kajo' 70 cm × 150 cm

Jokapaikan peittopensas, joka kasvaa noin 1-1,2 metrin korkuiseksi. Syysväri punainen. FinE-lajike.

Rusovuohenkuusama, *Diervilla sessilifolia* 'Rusko' 100 cm × 130 cm

Tiivis ja tasainen peittopensas, jonka koristearvo on rehevässä lehdistössä. Punainen syysväri. FinE-lajike.

Norjanangervo, *Spirea 'Grefsheim'* 100-150 cm × 100-150 cm

Helppohoitoinen, terve ja kasvualustan suhteen vaatimaton pensas. Norjanangervo kasvaa melko nopeasti ja muodostaa runsaasti tyvivesoja. Pensas kukkii runsaasti, valkoisin kukin toukokuun puolivälistä lähtien. Vanhaa pensasta nuorennetaan poistamalla niukasti kukkivia, vanhimpia oksia.

Koivuangervo, *Spirea betulifolia* 60-100 cm × 100-130 cm

Koivuangervo on matala ja tiheä pensas, jonka valkoiset kukat puhkeavat saman vuoden versoihin kesä-heinäkuussa. Pensas on kasvupaikansuhteen vaatimaton ja kestää hyvin leikkausta sekä lumenpainoa. Koivuangervo tekee runsaasti juurivesoja. Pensaas syysväri on valoisalla paikalla oranssinpunainen.

Lamohietakirsikka, *Prunus pumila var. depressa* 20 cm × 100 cm

Kestävä, peittävä, matala ja nopeasti leviävä maanpeitekasvi. Lamohietakirsikan kasvualusta on pidettävä puhtaana rikkakasveista, koska ylviistoon kasvava lehdistö päästää maahan valoa ja kasvustot alkavat kärsimään helposti rikkakasvien kilpailusta ja varjostuksesta. Kukinta-aika toukokuun puolivälissä. Syysväri on punainen. FinE-lajike.

Pensashanhikki, *Dasiphora fruticosa*

'Tervola' 150 cm × 120 cm

Lajikkeen lehdet puhkeavat aikaisin keväällä. Pensas on pystyoksainen, kestävä ja viihtyy paahteisillakin paikoilla. Kukinta-aika on pitkä kesäkuusta-syyskuuhun. Pensasta hoidetaan harventamalla iäkkäimpiä oksia.

'Sandved' 120 cm × 150 cm

Valkokukkainen pensashanhikki, joka kukkii heinäkuusta-syyskuuhun. Oksat vihertyvät myöhään syksyllä. Viihtyy paahteisellakin paikalla. Pensasta hoidetaan harventamalla iäkkäimpiä oksia.

'Lovely Pink'

Matala, 60 cm korkeaksi kasvava pensashanhikki, jonka lehdistö on raikkaan vihreä. Viihtyy paahteisillakin paikoilla. Pensas kukkii kesä-syyskuussa vaaleanpunaisin kukin.

'Marian Red Robin'

Matala pensashanhikki lajike, joka kasvaa noin 30 cm korkeaksi. Pensas vihertyy alkukesästä ja kukkii oranssinpunaisin kukin kesäkuulta syyskuulle.

Marjapensaat

Kaikki kasvilistassa olevat marjapensaat ovat FinE-lajikkeita.

Punaherukka 'Katri', *Ribes rubrum-ryhmä*

Hillittykasvuinen ja erittäin runsassatoinen punaherukka. Pensaas korkeus 120-180 cm..

Punaherukka 'Punahilkka', *Ribes rubrum-ryhmä*

Pystykasvuinen pensas, jolla on vaaleanpunainen kukinto ja kauniin punaiset vähähapoiset marjat

Valkoherukka 'Lepaan valkea', *Ribes rubrum-ryhmä*

Pystykasvuinen lajike, jolla on suurikokoiset makeat marjat.

Viherherukka 'Venny', *Ribes nigrum*

Pystykasvuinen ja maukasmarjainen herukka

Viherherukka 'Vilma', *Ribes nigrum*

Mustaherukan pystykasvuinen, vihreämarjainen lajike.

Mustaherukka 'Marski', *Ribes nigrum*

Poikkeuksellisen pystykasvuinen ja härmänkestävä mustaherukkalajike, joka on erinomainen monikäyttökasvi. Soveltuu käytettäväksi pensasaidanteenkasvina.

Mustaherukka 'Mortti', *Ribes nigrum*

Voimakaskasvuinen, pystyoksaainen ja satoisa lajike.

Karviainen 'Hinnonmäen keltainen', *Ribes-uva-crispa-ryhmä*

Suuret, kellanvihreät marjat.

Karviainen 'Lepaan punainen', *Ribes-uva-crispa-ryhmä*

Suuret, tummanpunaiset marjat.

Havut

Lännenpihta, *Abies lasiocarpa*

Suomen oloissa hyvin kestävä Lännenpihta on kotoisin Pohjois-Amerikan luoteisosista. Lännenpihdan valontarve on melko suuri, eikä taimeakaan tarvitse suojata kevätauringolta jos kasvia ei ole istutettu hallanaralle paikalle. Neulaset ovat sinertävänvihreät.

Kääpiölännenpihta, *Abies lasiocarpa 'Compacta'*

Kääpiölännenpihta kasvaa noin 2-3 metriä korkeaksi tiiviiksi ja kartiomaiseksi pikkupuuksi. Neulaset ovat sinertävänvihreät.

Kotikataja, *Juniperus communis*

Kotikataja kasvaa luonnonvaraisena ympäri Suomea. Kataja suosii karuja ja valoisia kasvupaikkoja. Kasvu on nopeinta 5-20 vuoden iässä, muutoin kataja on hidaskasvuinen ja pitkäikäinen laji. Katajat sietävät hyvin kuivuutta, tuulta ja ilmansaasteita.

Pilarikataja, *Juniperus communis f. suecica*

Kotikatajan kapea, pylväsmäinen lajike, joko viihtyy karussa, niukkaravinteisessa ja hyvin vettä läpäisevässä kasvualustassa. Yleisimmin käytettyjä lajikkeita ovat 'Suecica' ja 'Norrback'

Pikkupilarikataja, *Juniperus communis* 'Columnaris', 'Compressa'

Pikkupilarikataja on erittäin hidaskasvuinen ja tiheä kotikatajan pylväsmäinen lajike, joka kasvaa vain 1-1,5 metriä korkeaksi.

Kääpiökataja, *Juniperus communis* 'Repanda', 'Green carpet'

Kotikatajan maatamyöten kasvavia, mattomaisia lajikkeita, jotka tulevat lajikkeesta riippuen n. 15-30 cm korkeiksi. Kääpiökatajan kasvualustan tulee olla niukkaravinteista ja hyvin vettä läpäisevää kuten kotikatajallakin.

Tuivio, *Microbiota decussata* 30 cm × 150-200 cm

Tuivio muistuttaa kasvutavaltaan maanpeitekatajia. Se kasvaa maanmyötäisesti ja soveltuu käytettäväksi peittokasvina rinteissä ja kivikkoryhmissä. Tuivio on kasvualustan suhteen vaatimaton ja menestyy aurinkoisella tai puolivarjoisella kasvupaikalla. Tuivio ei kaipaa leikkaamista.

Metsäkuusi, *Picea abies* 15-30 m × 5-8 m

Metsäkuusi on luonnonkasvi, joka kasvaa aurinkoisilla ja varjoisilla kasvupaikoilla. Metsäkuusen kasvualusta voi olla tuore tai kostea.

Mustakuusi, *Picea mariana* 8-15 m × 3-4 m

Mustakuusi on kestävä, ohutrunkoinen, kapealatvainen ja sironnäköinen kuusi, jolla on sinertävät neulaset. Mustakuusi on nuorena nopeakasvuinen ja kestää hyvin kevähallvoja. Se viihtyy sekä valoisalla että varjoisalla kasvupaikalla. Mustakuusen kasvualusta saa olla tuoretta, märkää, niukkaravinteista, happamaa tai kalkittua.

Serbiankuusi, *Picea omorika* 10-25 m × 2-4 m

Serbiankuusi on kapea ja säännöllisen muotoinen kuusi, joka ei ole erityisen vaativa kasvupaikan suhteen. Serbiankuusi kestää aika hyvin ilman epäpuhauksia, mistä syystä sitä istutetaan myös tiealueille.

Kääpiöserbiankuusi *Picea omorika 'Nana'* 3-5 m × 1-2 m

Kääpiöserbiankuusi on serbiankuusen hidaskasvuinen lajike, joka kasvaa vain noin 3-5 metriä korkeaksi. Puu viihtyy auringossa tai puolivarjossa ja kasvualustan tulee olla tuoretta, keskiravinteista ja ilmavaa.

Okakuusi, *Picea pungens* 10-15 m × 4-6 m

Okakuusi on Suomessa yleisesti käytetty koristepuu. Okakuusen on todettu sietävän hyvin saasteita ja rikkilaskeumia. Lisäksi se kestää erityisen hyvin kuivuutta. Okakuusi on kuitenkin valopuu ja vähäininkin varjostus haittaa sen kasvua.

Hopeakuusi, *Picea pungens 'Glauca'* 10 m × 4 m

Hopeakuusi on okakuusen sinertävä neulaksinen lajike, joka kasvaa noin 10 metriä korkeaksi ja 4 metriä leveäksi. Myös hopeakuusi tarvitsee okakuusen tavoin runsaasti valoa ja vähäininkin varjo voi haitata sen kasvua.

Vuorimänty, *Pinus mugo* 1-3 m × 2-4 m

Vuorimänty on asuinalueilla, teiden pientareilla ja hiekkaisilla rinteillä yleisesti käytetty koriste- ja suojapensas. Vuorimänty viihtyy valoisassa kasvupaikassa, mutta sietää kohtalaise Vuorimänty viihtyy valoisassa kasvupaikassa, mutta sietää myös jonkin verran varjoa. Vuorimäntyä hoidetaan typistämällä vuosikasvaimia juhannuksen tienoilla.

Kääpiövuorimänty, *Pinus mugo var. pumilio* 0,5-1 m × 1,5 m

Kääpiövuorimännyn oksat ja neulaset ovat lyhyempiä ja tiheämmässä kuin vuorimännyn. Kääpiövuorimänty pysyy pienenä ilman vuosikasvujen typistämistäkin, mutta halutessaan vuosiversoja voi kuitenkin lyhentää juhannuksen tienoilla.

Makedonianmänty, *Pinus peuce* 10-20 m × 4-7 m

Makedonianmänty on tällä hetkellä sembramäntyä suositumpi havupuu viherakentamisessa, koska se säilyy tuuheampana ja näyttävämpänä sembramäntyä pidempään. Lajin kasvu on aluksi hidasta, mutta se nopeutuu pian taimivaiheen jälkeen. Makedonianmännynllä on vahvat juuret ja se kestää hyvin voimakasta tuulta. Makedonianmänty viihtyy kuivassa tai tuoreessa kasvualustassa.

Metsämänty, *Pinus sylvestris* 10-25 m × 5-10 m

Metsämänty on valopuu, joka kasvattaa hiekkaisella kasvupaikalla paalujuuren ja kestää tästä syystä hyvin voimakasta tuulta. Parhaiten metsämänty kasvaa kuivilla hiekka- ja moreenimailla, mutta kasvaa myös tuoreessa kasvualustassa.

Perennat

Päiväkotien tai koulujen pihoilla käytettävien perennojen tulee olla vaatimattomia ja helppohoitoisia perinne- tai luonnonkasveiksi luokiteltuja perennoja. Tällaisia perennalajikkeita ovat mm. erilaiset kurjenpolvet, syysleimut, lehtosinilatva, tarha-alpi, päivänkakkara, mäkitervakko, siankärsämä ja erilaiset heinät. Päiväkotien ja koulujen pihoilla käytettävät perennat ja heinät eivät saa olla myrkyllisiä.

Lähteet:

Vanha Porvoo, pihojen rakennustapaohje:

http://www.porvoo.fi/easydata/customers/porvoo2/files/muut_liitetiedostot/rakentaminen_ja_kaavoitus/kaavoitus/vanha_porvoo/vanha_porvoopihojen_rakennustapaohje-gamla_borgaanvisning_for_anlaggning_av_gardsplaner.pdf

Hus kasviluettelo:

<http://www.hus.fi/sairaanhoito/sairaanhoitopalvelut/myrkytystietokeskus/kasvit/Sivut/default.aspx>

Suomalainen taimi- sivusto:

<http://suomalaintaimi.fi/fine-laatuaimet>

Ella Rätty, Viheralueiden puut ja pensaat, Taimistoviljelijät ry 2012

Helsingin kaupunkikasviopas:

http://www.hel.fi/hel2/hkr/julkaisut/2010/kasviopas_web.pdf